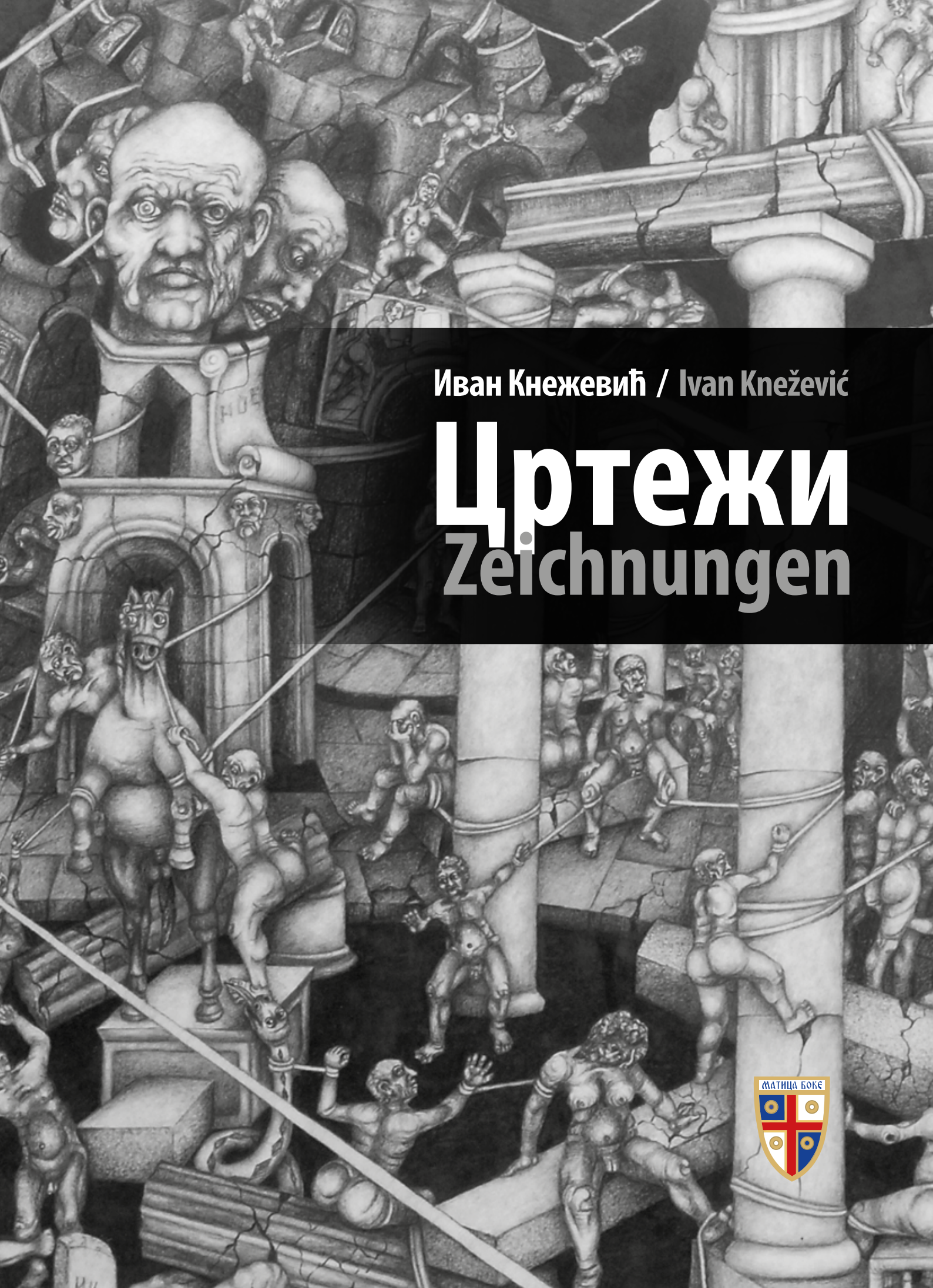

Иван Кнежевић / Ivan Knežević

Цртежи Zeichnungen

„ИВАН КНЕЖЕВИЋ – ЦРТЕЖИ“ / „IVAN KNEŽEVIĆ – ZEICHNUNGEN“

Издавач / Verlag

Матица Боке / Matica Boke

Уредник издања / Redakteur der Auflage

Жељко Комненовић / Željko Komnenović

Превод на њемачки / Übersetzung in die deutsche Sprache

Љубица и Катарина Кнежевић / Ljubica und Katarina Knežević

Техничка припрема и дизајн / Technische Vorbereitung und Design

Новица Зечевић / Novica Zečević

Штампа / Presse

Графокартон, Пријеполје / Grafokarton, Prijepolje

Тираж / Auflage

300

Финансијска подршка / Finanzielle Unterstützung

Порто Монтенегро / Porto Montenegro

Тиват, август 2016.

Иван Кнежевић / Ivan Knežević

Цртежи **Zeichnungen**

СВЈЕТОВИ КОШМАРА НАЦРТАНИ РУКОМ ИВАНА КНЕЖЕВИЋА

Трагајући за објашњењем појаве кошмарних визија у својим сновима, сликар Иван Кнежевић се одлучује да то не уради бојом и четкицом, него линијом и цртежом. Суштински се одлучује за тај искренији вид изражавања, свјесно нагонећи руку да тка линије, пратећи траг којим је недавно пролазио сањајући паралелне свијетове оностраног и необјашњивог. Линијом нас увлачи у тајанствене лавиринте препуне гротескних мушких и женских фигура, разапетих и побацих у нареду, зглобова увезаних тракама затегнутим за класичне стубове. Али, та линија није нит конца којим би могли да се вратимо из мрачних Минотаурових ходника гдје нас чека страх од присутности митолошког чудовишта. Осуђени да је пратимо, залазимо све дубље у мрак његових снова провлачећи се између извјешаних тијела бивших људских бића, сагињемо се да нас не додирну лед и јад њихових очајно раширених удова. Отварамо широм очи свјесни, да се тај пут који пратимо протеже у бесконачно понављање нечега недосађаног, нечега што само прати сањање и шапуће нам неразумљиве ријечи којима нас позивају да идемо даље.

Степеништа, стубови, изволтани пролази и ходници, сценографије преузете из девет кругова „Божанствене комедије“ Дантеа су оквир у коме се догађа овај Кнежевићев „пут“ којим своју фантазију ураћа у сан и ирационално.

Стрпљиво гради архитектуру сачињену од камених зидова, аркада слијепих за оне који не виде надстварно, рељефа које начинише киклопи пиљећи својим јединим оком у врх длијета и камених подова мјестимично проваљених од потмуле тутњаве која долази из подземних свијетова. Скале од камена, необјашњиве спиралне статике, увезане бродским конопима које затежу огромне руке некадашњих градитеља, повезују искошене нивое спратова и балкона препуних

фигура које својом различитом величином сугеришу своју важност. Свака од њих понаособ учествује у тој мрежи коју је испреплетало пра-конопар, можда онај исти који је исплео коноп којим су Одисеја везивали за јарбол.

Стубови „украшени“ разапетим људским фигурама, капитела завршеним са њиховим одсјеченим главама... вијадукти недовршеног сна из ког се пробудио несвјестан на којој је висини као мјесечар ходао... куле сјећања на заточене принцезе и страдања храбрих витезова... декоративни рељефи искежених „глава – ругалица“... куполе иза којих се гранају аветињски раширене гране дрвећа, - све то чини амбијент у који Иван Кнежевић смијешта свој свијет нацртан оловком- графитом меким и тврдим, баш као и мисао којом је умовао по свијету свог унутрашњег бића, претварајући га у видљиво нашем оку доступно обличје.

Без обзира колико била замршена прича коју нам Кнежевић „прича“, умјешно тонирајући оловком површине од тамних скоро црних „шупљина“ у профунданим подовима, па све до свијетлих валера затегнутих задњица жена, ми је ипак „читамо“. Уживљавамо се у њу, у тај сан, у то ирационално, у то његово, а ипак и наше, једном одсађано, у страху пробуђено.

Јер ту смо сви исти, ту смо на дохват онеме који нас је и створио и који нам је дозволио да се користимо овим „пречицама“ душе растерећене од стварности кад тијело остављамо да одмара. Ту најјасније спознајемо и „разумијемо“ ријеч коју нам „пјева“ душа оног другог. Ту се радујемо и страхујемо упливани у воде фантазије коју је створио неко други, свјесни постојања оног неког последњег свијета, куда стремимо рађајући се као свјесна бића.

Фигуре којима се „бави“ и које оловком исцртава Иван Кнежевић, измјештене из стварног и реалног, никад виђене на јави, размјештене хаотично по читавој површини цртежа, велике

и мале, ишчашених удова, избушених тијела кроз која пролазе ужад, коријење вампирског дрвећа, гледају нас не вјерујући да смо ту, да нас је умјетник увео да гледамо њихово страдање.

Жене приказане са отвореним „оком“ у вагиналним отворима, растегнуте до „пуцања“ и руку раширених у молитви неком Бошовом Богу страдања у страсти, опомињу нас колико смо близу казне на коју нас осуђује само тјелесно уживање. Као и средњевјековне слике призора из пакла леде крв у жилама оних који вјерују, али ипак провоцирају да се оком истражи куда је све провукао конопе и везе кроз њихова тијела, зачуђе ни колико стварно тих отвора постоји. Лобање некаквих чудних створења служе умјесто крчага и амфора и као мале мртве природе (still life) украшавају столове ових ониричних ентеријера.

Мушке фигуре гротескних удова незаинтересованих фалуса за жене око њих, са античким изразом „патоса“ на лицу праве гужву својим тјелесинама свуда по површини цртежа. Огромни и ружни ваљају се, затезу ужад и пењу се по стубовима дворана на чијим сводовима висе звона са библијским рељефима изливена.

Купидони затегнутих лукова, стрелицама нишане одабране љубавнике, духовне мртавце који излазе из својих гробова. Бошов свијет на први поглед, али и Иванов, доживљен, одсањан давно... па га се полако присјећа вукући неуморно оловком линију по папиру, остављајући, при том, траг којим се не враћамо уна-траг, траг који се прати све до оног тренутка буђења или се иде за њим до краја лавиринта сна.

Посебну групу чине цртежи пејзажа урађени такође искључиво графитном оловком. На њима се појављује приказ ониричних предјела потпуно изузетих од фигура, али су такође обојени неком нестварном атмосфером.

Дрвеће необично разгранато свакако није из наших шума, а камене

међе које уоквирују ове предјеле као да су зидали мајстори неке старе, другачије школе пра-клесарства. Коријење ових стабала је огољено, видљиво, необично изумијано у потрази за том једном капи воде која обећава живот. Кора сваког стабла осјенчена стрпљивом шрафуром од најтамнијег до потпуно свијетлог тона. Читава та игра линија, цртица, тачака узбудљиво кулминира у крошњама сувих грана чинећи овај призор изузетно разноврсним. Свакако, фасцинира и та опсесија аутора да се толико истрајно бави само линијом и да искључиво са њеним ковитлањем посматрача убјеђује у стварност облика који третира. Импресионира нас жељом да „обради“ сваки дијелић на овим цртежима, а да ипак не одлази у пуку дескрипцију и да успијева да сачува њихову свјежину и карактер. При том остаје вјеран оној чудној и тајанственој, скоро метафизичкој атмосфери ирационалног, необјашњивог. Пејзажи којима се може ходати само у сновима, шуме у којима је лако изубити „душу“, камене међе које озиђују овај од оног свијета су обиљежја која детерминишу ову групу цртежа издвајајући их као посебна заокружена дјела.

Тешко је пронаћи нешто са чим би могли да упоредимо дјело које ствара сликар Иван Кнежевић. Могла би се наговјестити „изворишта“ са којих је вјероватно пио гледајући Хиеронимуса Боша или цртеже – карикатуре Да Винчија. Али право поређење није могуће управо зато што он управља стварањем свог измаштаног свијета још у процесу промишљања цртежа, при том као у некој молитви призива магију и нстварно и путем својих емоција их преноси на публику, увјерену да ови његови радови нису од „овога“ већ од „онога“ свијата. Свијета којим се пролази трагајући за линијом коју испреда измаштано и измишљено, свијета којим се хода када рационално прелази у ирационално, залазећи све дубље у шуму у којој се користи једино компас који чувамо у „трећем оку“ не опирајући се ако нас то одведе заувјек у фантазију.

Љубомир Попадић

ALPTRAUMWELT GEZEICHNET MIT DER HAND VON IVAN KNEŽEVIĆ

Auf der Suche nach der Erklärung der Phänomene der alpträumerischen Visionen in seinen Träumen entscheidet sich Maler Ivan Knežević, es nicht mit der Farbe und dem Pinsel zu tun, sondern mit Linien und Zeichnungen. Im Wesentlichen entscheidet er sich für die ehrlichere Ausdrucksform, zwingt bewusst ihre Hand die Linie zu weben, folgend dabei die Spur, die er vor kurzem mit den Träumen von parallelen Welten des Jenseits und des Unerklärlichen gefolgt hat. Mit den Linien zieht er uns in die geheimnisvollen Labyrinth voll von grotesken männlichen und weiblichen Figuren, gekreuzigt und geschleudert in Unordnung, mit angespannten Gelenken angebunden mit Bändern an den klassischen Säulen, an. Aber diese Linie ist nicht der Faden, mit dem wir zurück aus den dunklen Minotauros Durchgängen, wo Angst vor der Anwesenheit der mythologischen Monster auf uns wartet. Wir sind verurteilt zu folgen, tiefer in die Dunkelheit seiner Träume einzutauchen, sich kaum zwischen den aufgehängten Körpern der ehemaligen menschlichen Wesen durchzudrängen, wir greifen nach unten, um uns Eis und Elend ihrer hoffnungslosen ausgestreckten Glieder nicht zu berühren. Wir machen unsere Augen bewusst auf, dass sich dieser Weg in unendliche Wiederholung von etwas Unerfülltem erstreckt, etwas was nur Träumen folgt und flüstert uns unverständliche Wörter, mit denen sie uns einladen weiterzugehen.

Treppen, Säulen, gewölbte Passagen und Gängen der Szenografie wurden aus den neun Höllenkreisen der „Göttlichen Komödie“ von Dante genommen, sind Rahmen, in denen dieser „Weg“ von Knežević geschieht, mit dem er seine Fantasie in den Traum und ins Irrationale eintaucht.

Geduldig baut er die Architektur von Steinwänden, von Arkaden von Blinden, für die, die unwirklich nicht sehen, von den Reliefs, die die mit einem Auge starrenden Zyklopen an der Meißelspitze und von dem dumpfen Dröhnen aus den unterirdischen

Welten stellenweise zerrissenen Steinböden gebildet haben. Steintreppen mit der unerklärlichen Spiralenstatik, mit dem Schiffstau verbunden, die riesigen Hände von den ehemaligen Baumeistern festziehen, zeigen schräge Etagen und mit Figuren volle Balkone, die mit ihren unterschiedlichen Größen ihre Wichtigkeit hindeuten. Jede einzelne von ihnen ist in diesem Netz beteiligt, das ein Tauurflechter geflochten hat, vielleicht derjenige, der den Tau geflochten hat, mit dem Odysseus an den Mast gebunden wurde.

Mit gekreuzigten menschlichen Figuren „verzierten“ Säulen, mit ihren abgeschnittenen Köpfen vollendete Kapitelle ... Viadukte von dem unvollendeten Traum, aus dem er unbewusst erwachte, auf denen er als Schlafwandler wandelt ... Türme als Erinnerung an die gefangenen Prinzessinen und Leiden von tapferen Rittern ... dekorative Reliefs von gegrinsten „Köpfen – Schmäher“ ... Kuppeln, hinter denen sich gespenstige ausgestreckte Äste zweigen, - das erschafft ein Milieu, in dem Ivan Knežević seine mit dem Bleistift – mit dem weichen oder harten Graphit gezeichnete Welt unterbringt, genau wie der Gedanke, mit dem er durch die Welt seines Inneren nachgedacht hat, verwandelt er dabei in sichtbare unserem Auge zugängliche Formen. Ohne Rückblick darauf, in welcher Maße die von Knezevic erzählte Geschichte verworren ist, geschickt mit dem Bleistift getönte Flächen von dunklen fast schwarzen „Löchern“ in Hohlböden, bis zu den hellen Valeur der angespannten Frauenhintern, trotzdem lesen wir. Wir vertiefen uns darin, in diesen Traum, in seinn aber auch unseren, in den Geträumten und in Angst aufgewacht.

Denn da sind alle gleich, da sind wir in Reichweite von dem, der uns geschaffen hat und der uns erlaubt hat, diese von Wirklichkeit entlastete Seelenumwege zu nutzen, wenn wir den Körper ruhen lassen. Da erkennen und verstehen wir das Wort, das uns die Seele des anderen „singt“. Da freuen wir uns und da haben wir Angst eingelullt in die Fantasiewelt, die

jemand anderer geschaffen hat, da sind wir uns bewusst, dass die letzte Welt besteht, wozu wir geboren als bewusste Wesen hinstreben.

Die Figuren, die Ivan Knežević zeichnet und mit denen er sich „beschäftigt“, sind aus der wirklichen und realen Welt verlegt, nie in der Wirklichkeit gesehen, chaotisch an der ganzen Fläche der Zeichnung verteilt, große und kleine Figuren mit den gezupften Gliedern, mit gelöcherten Körpern, durch denen Draht verläuft, Wurzeln der vampirischen Bäume, beobachten uns und können nicht glauben, dass wir da sind, dass der Künstler uns eingeführt hat, ihr Leiden zu beobachten.

Die Frauen sind mit dem geöffneten „Auge“ am Scheideneingang, gedehnt zum „Platzen“ und mit den Händen bei Gebet einem Bosch-Leidensgott in Leidenschaften, ermahnt uns, wie nahe wir einer Strafe sind, auf der uns nur körperlicher Genuss verurteilt. Sowie die mittelalterlichen Szenen aus der Hölle friert den Gläubigen das Blut in den Adern ein, trotzdem regen sie an, um zu sehen, wohin er den Tau und Verbindungen durch ihre Körper durchgezogen hat, erstaunt aus wie vielen Löchern es wirklich besteht. Die Schädel von seltsamen Kreaturen dienen statt der Krügen und Amphoren und wie kleine Stillebenszene (still life) schmücken der Tische dieser onirischen Innenräume.

Herrenfiguren mit grotesken Gliedern mit den für die Frauen um sie herum uninteressierte Phalli, mit der antischen Bezeichnung „Pathos“ am Gesicht mit ihren Leibern Gedränge überall an der Fläche der Zeichnung machen. So riesig und hässlich wälzen sie sich, ziehen den Tau fest und klettern auf die Hallensäulen, auf deren Gewölbe die mit den biblischen Reliefs gegossenen Glocken hängen.

Zahlreiche Cupidogestalten mit den gespannten Bögen zielen mit den Pfeilen auf die auserwählten Geliebten, Totengespenster, die aus ihren Gräbern herausflattern. Auf dem ersten Blick geht es um die Welt von Bosch aber auch von Ivan, die erlebte Welt, schon vor langer Zeit geträumt ... so dass er an sie erinnert und unermüdlich zieht er die Linien mit dem Stift aufs Papier, dabei lässt er die Spur hinter sich, die wir nicht zurückverfolgen, die Spur, der wir bis zum Moment des Erwachens folgen oder zum Ende des Labyrinths des Traums geht.

Eine besondere Gruppe sind die Zeichnungen von Landschaften ausschließlich mit dem Bleistift gezeichnet. Auf ihnen befinden sich die onirischen Landschaften ohne Figuren, genauso mit irrealer Atmosphäre getüncht.

Seltsam verzweigte Bäume stammen nicht aus unseren Wäldern, Steinmauerwerke, die diese Landschaften umrahmen, als ob die Meister einer alten Schule von Ur-Steinmetz gebaut hätten. Wurzeln dieser Bäume sind kahl, sichtbar, ungewöhnlich gekräuselt auf der Suche nach einem Wassertropfen, der das Leben verspricht. Die Rinde von jedem Baum ist mit der geduldigen Schraffur von der dunkelsten bis zu der hellsten Nuance beschattet. Das ganze Spiel der Linien, Striche, Punkte kulminiert spannend in den Wipfeln der vertrockneten Äste, und so macht er diesen Anblick äußerst vielfältig. Zweifellos fasziniert die Besessenheit des Autors, dass er sich so leidenschaftlich mit der Linie befasst und ausschließlich mit deren Wirbel er den Beobachter in der Wirklichkeit der behandelnden Form überzeugt. Er bewegt uns mit dem Wunsch, jedes Teilchen an diesen Zeichnungen zu „behandeln“, und nicht bloße Deskription anzuwenden. Es gelingt ihm, ihre Frische und ihren Charakter zu bewahren. Dabei bleibt er treu der seltsamen und geheimnisvollen fast metaphysischen Atmosphäre des Irrationalen und Unerklärbaren. Die Landschaften, durch die man nur in Träumen bummeln kann, Wälder, in denen es leicht fällt, die Seele zu verlieren, Steinmauerwerke, die diese von jener Welt grenzen, sind Merkmale, die diese Gruppe von Zeichnungen determinieren, dabei sind sie als besondere abgerundete Werke zu beobachten.

Es ist schwer etwas zu finden, mit dem das Werk von Ivan Knežević verglichen werden kann. Man kann die Quellen ankündigen, von denen er bei Beobachtung von Hieronimus Bosch oder Zeichnungen – Karikaturen von Da Vinci getrunken hat. Der erste Vergleich ist nicht möglich, weil er die Erschaffung seiner imaginären Welt noch im Prozess der Gestaltung der Zeichnung leitet, dabei ruft er eine Magie wie im Gebet herbei und irreale durch seine Emotionen leitet er sie an die Zuschauer weiter, die überzeugt sind, dass seine Werke nicht von Diesseits sondern von Jenseits stammen. Da gelangt man auf der Suche nach der Linie, die ausgedacht und fiktiv gespinnt ist. Die Welt, durch die man sich bewegt, wenn rationel in irrationel wandelt, tiefer in den Wald hineintauchend, in dem nur der Kompass, der im „dritten Auge“ aufbewahrt ist, ohne zu weigern, falls es uns für immer in die Fantasie führt.

Ljubomir Popadić

Витез пакла (35 x 45cm)
Höllenritter (35x45cm)

Пакао (33x44cm)
Hölle (44x33cm)

Царство (33x44cm)
Reich (33x44cm)

Камене (50x35cm)
Steine (50x35cm)

Низ Каменје (39x26cm)
Die Steine herab (39x26cm)

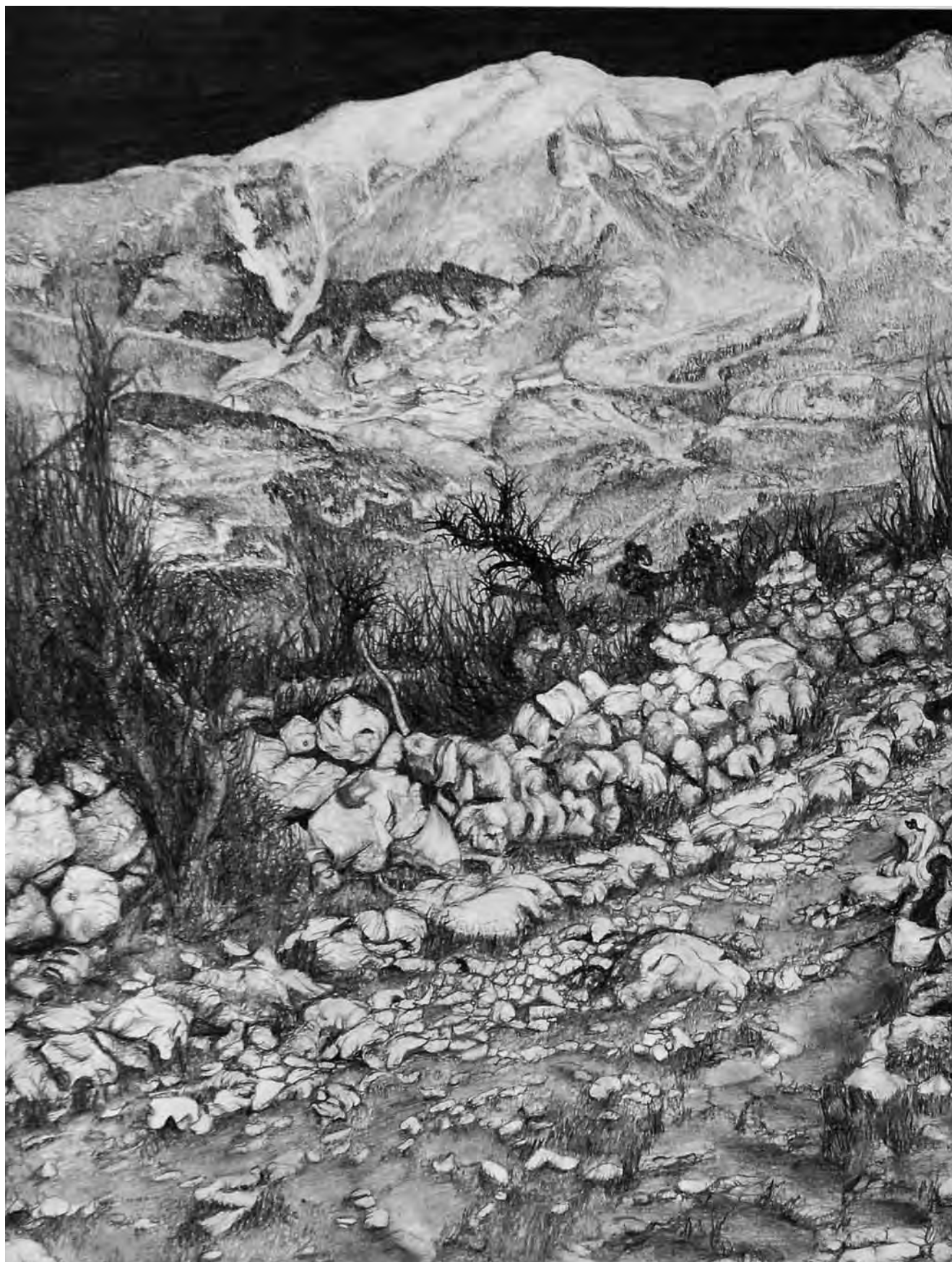

Bpx (50x35cm)
Gipfel (50x35cm)

Свједоци времена (49x34cm)
Zeugen des Zeitalters (34x49cm)

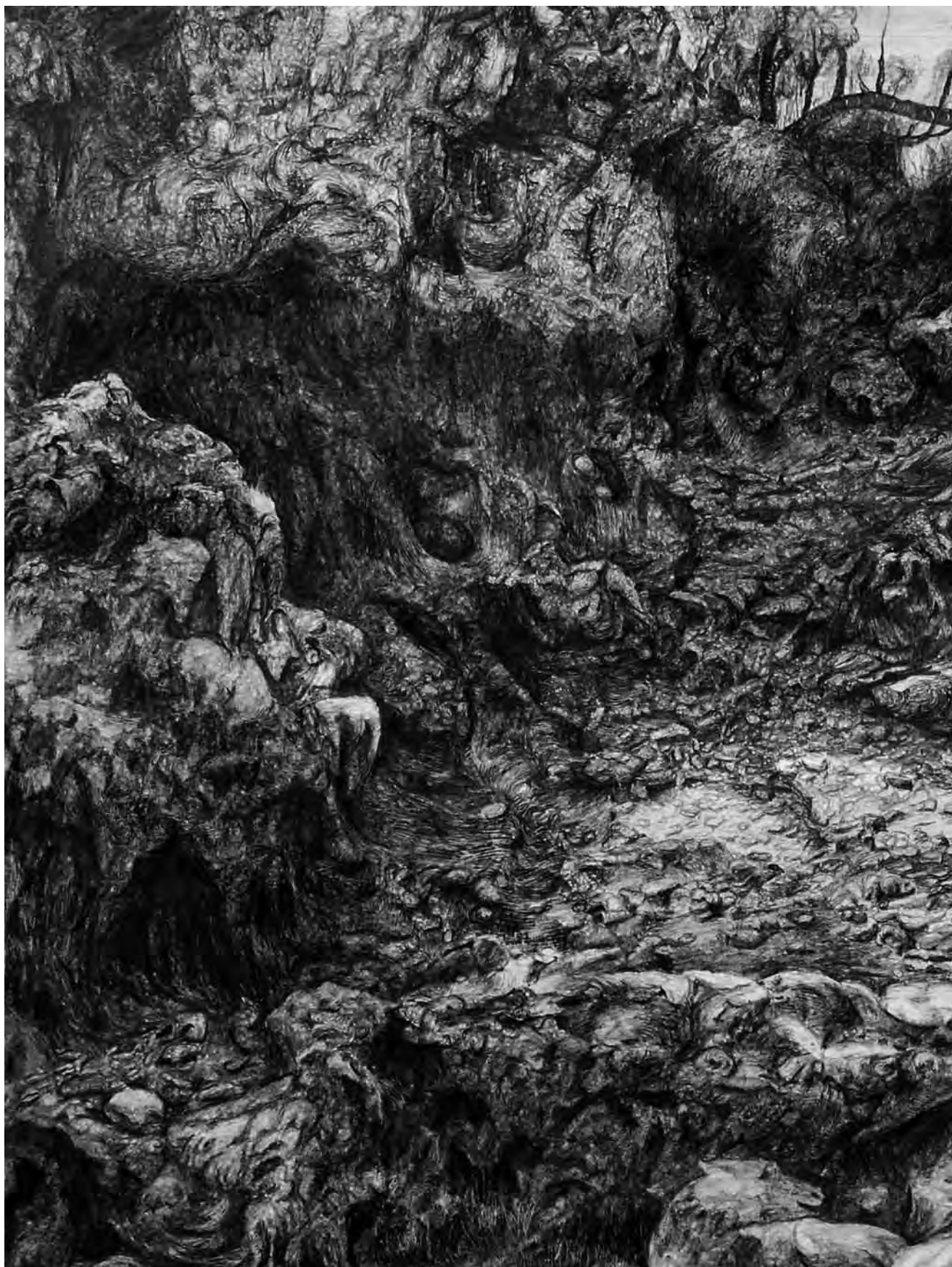
Локвице (39x26cm)
Pfützen (39x26cm)

Уз Каменје (40x26cm)
Die Steine hinauf (40x26cm)

Уз Камење II (46x31cm)
Die Steine hinauf II (46x31cm)

Мјесечина (35x49cm)
Mondschein (35x49cm)

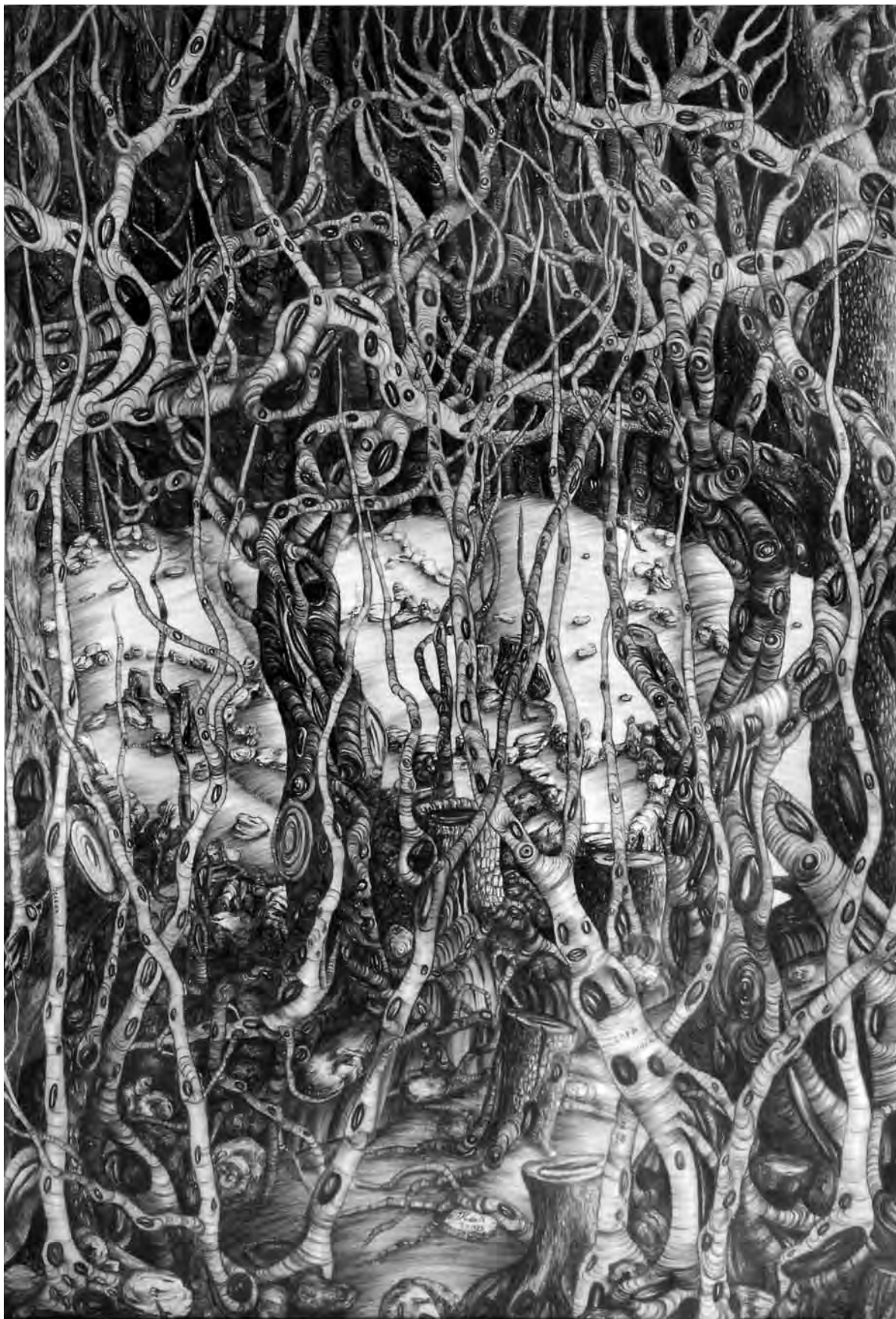
Тишина (35x50cm)
Stille (35x50cm)

Дједово шеталиште (35x50cm)
Opas Promenade (35x50cm)

Златне њиве (34x49cm)
Goldene Ackerfelder (49x34cm)

Искра живота (34x49cm)
Funken des Lebens (34x49cm)

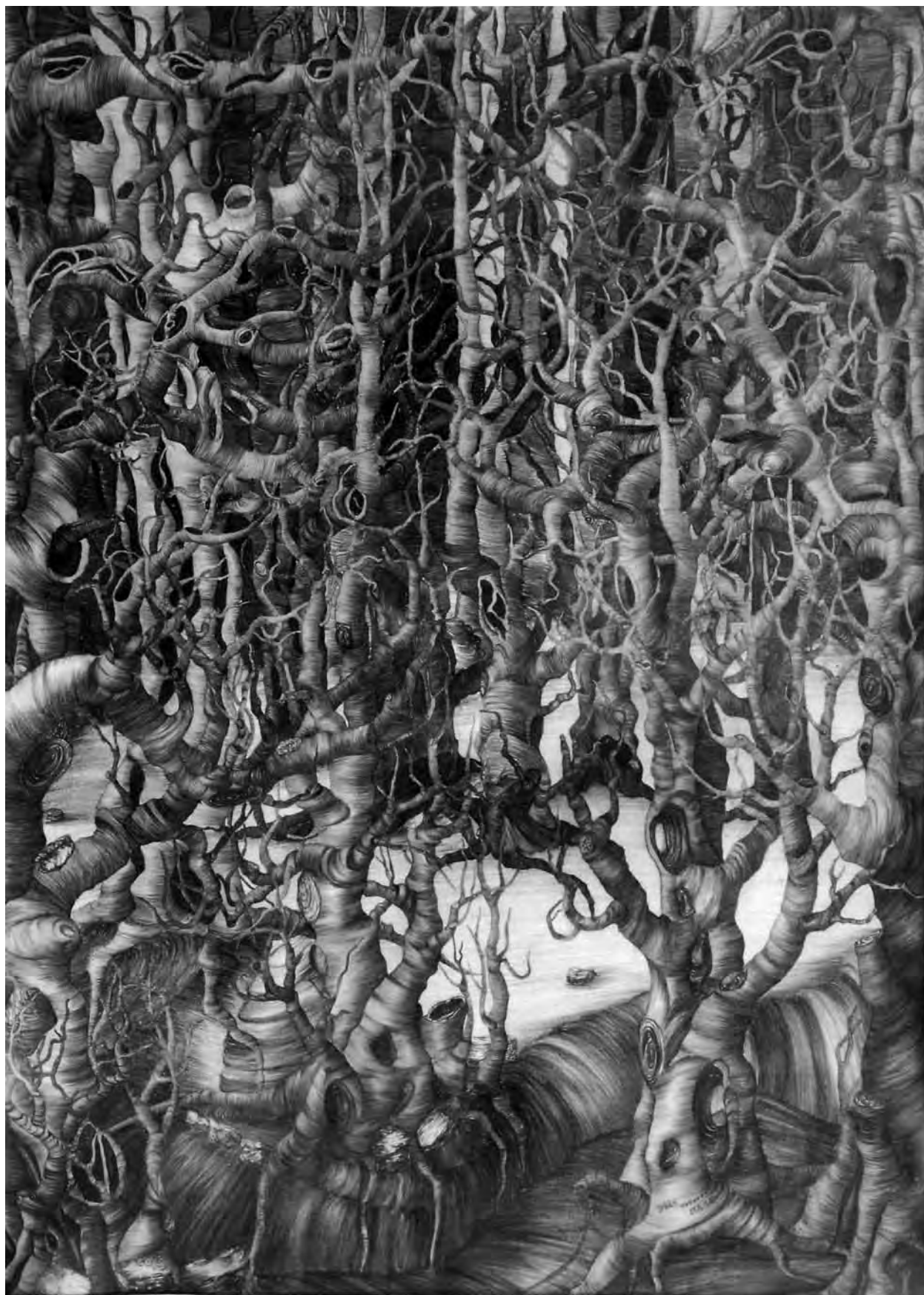
Љепота пораза (34x49cm)
Schönheit der Niederlage (49x34cm)

Печати живота (35x50cm)
Siegel des Lebens (50x35cm)

Пут у вјечност (34x49cm)
Weg in die Ewigkeit (34x49cm)

Сан прије живота (35x49cm)
Traum vor dem Leben (49x35cm)

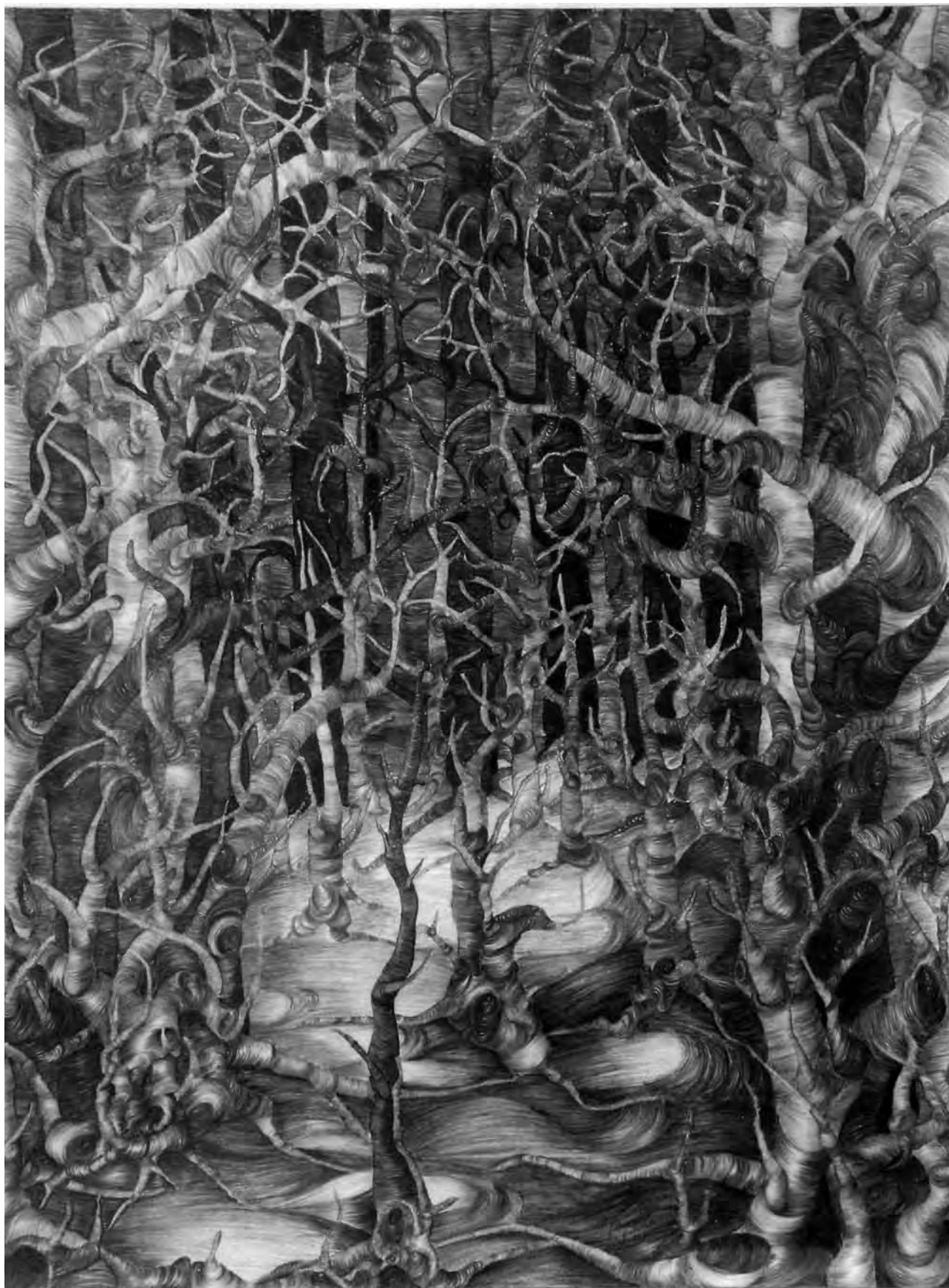
Сјеча записа (34x50cm)
Fällen des Gelübdebaums (34x50cm)

Смрт прије живота (35x49cm)
Tod vor dem Leben (49x35cm)

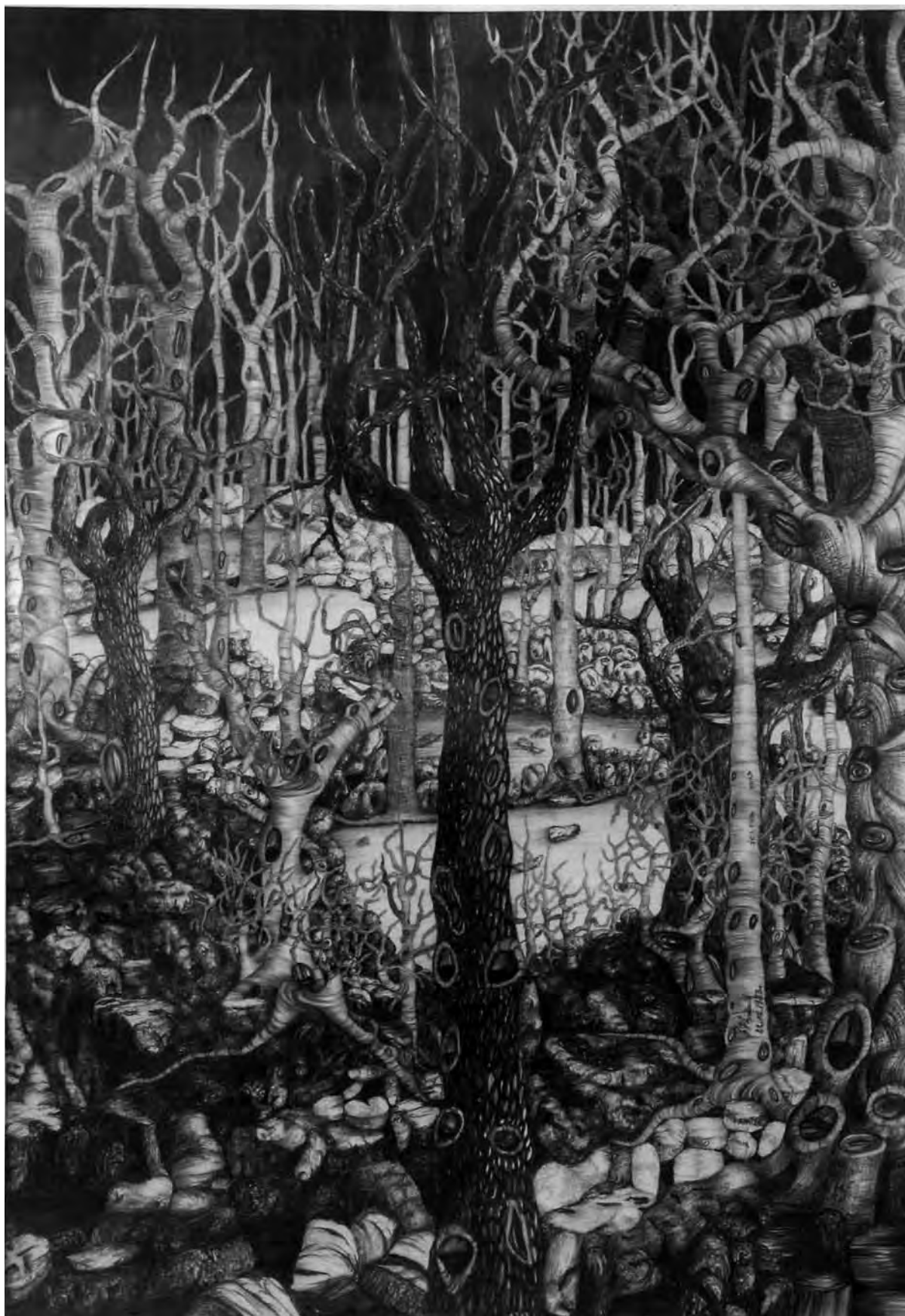
Сновиђење (34x49cm)
Traumvision (34x49cm)

Стаза пакла (33x44cm)
Höllenpfad (33x44cm)

Стаза уздаха (35x50cm)
Pfad der Seufzer (35x50cm)

Стражар (35x50cm)
Wächter (35x50cm)

Шеталиште (35x50cm)
Promenade (35x50cm)

Љубав (37x45cm)
Liebe (37x45cm)

*„Превише се плашим умрлог лишћа,
плашим се ливада кад их роса кити.
Ја идем да заспим; ако ме не пренеш,
хладно ћу ти срце уз бок оставити“*

Федерико Гарсија Лорка

ПРОРОЧКЕ ВИЗИЈЕ ОПСКУРНЕ ЉЕПОТЕ

М ван Кнежевић на својим платни-
ма преноси сновиђења – психичка
стања између смрти и живота, тми-
не и првих наговјештаја зоре. Врх
графитне оловке игра по површи-
ни „табуле расе“ освјетљавајући мрак у људској
души, а трептаји ока прате чудовишне слајдове
Чистишила и Пакла. Тамни углови за тренутак
бљесну откривајућу чаролију своје кошмарне
љепоте, а затим још брже нестану као звијезде
падалице ауторове и наше сопствене уобразиље.
Гледалац постаје сапутник, а Кнежевић и ствара-
лац свјетова и ликовни Вергилије који нас води
кроз кругове недосањаног Пакла. Чаролија Кне-
жевићевих цртежа је и у томе што је спајајући
манир Албрехта Дирера и Хиеронимуса Боша,
створио потпуно нови свијет у који главачке упа-
дамо као у зачарано огледало из бајке створене
од ужаса и љепоте.

Осамдесетих година у БиХ, у Кнежевићевом
школском атељеу, док је ондашњи свијет хала-
пљиво гутао мамац потрошачког друштва, а сли-
кари махом зидали Вавилонске куле социјалном
реализму, настајала је самоникла умјетност која
пронице у тајне оностраног. Зашто је побогу је-
дан ликовни педагог средњег платног разреда у
географском и духовном срцу социјалистичке фе-
деративне Југославије, побјегао у свијет духова?
Формула историјски тренутак+запослење+мјесто
стварања+дионица животног пута очигледно
неће дати одговор на то питање. Ни лично по-
знанство са Ивом Кнежевићем неће олакшати
пут до спознаје, јер ни напроицијивији ум ни
најближи пријатељ не може у њему открити так-
во поимање стварности.

Ако се пажљиви посматрач дубље загледа у
свијет магичних цртежа видјеће да врх ауторове

оловке клизи по подлози, откривајућу пејзаже и
призоре којима је око невично. Аналитичко пос-
матрање дјела не може помоћи, већ игра жмур-
ке која на дневно свијетло износи потиснути
духовни садржај. Магија настаје у тренутку кад
на вриштећи бијели папир Кнежевић присло-
ни графитно срце које почиње по њему да пле-
ше. Аутору се шире зенице, дах убрзава јер без
његовог знања и воље из наизглед бесмислене
графичке паучине, почиње да се обликује дотад
невиђен свијет. Свијет који ни сам није никад ус-
пио да замисли, свијет који се не може описати
ријечима, већ само сновима и уобразиљом. Ти
паклени призори се преливају, капљу са врха на
дно папира. Графит се претвара у катранасту слуз
која се слива са слике низ зид, завлачи у под, а
свјетлост пуног мјесеца претвара је у тамну мате-
рију која уснулом посматрачу кроз ноздрве улази
у подсвијест. И тамо дуго остане, сврдлајући, бу-
шећи и зујећи као сипац у дрвеној греди.

Дијаболични пејзажи, прикази вишеструке
Голготе и распињања Човјека и Жене по развали-
нама градова који се руше сами у себе, свјетова
који нестају, костури немани које постоје само у
грозници и бунилу, сцене опскурног кажњавања
због будућих грехова, чине мизансцен овог из-
маштаног театра сјенки. Кад чамција пристане на
обалу да нас превезе преко ријеке Стикс предаје-
мо му два златника скинута са очију и Иванове
поруке господару Подземља. Тешко ономе који
тада не буде имао чисто срце које је разумјело
ове поруке.

Свака умјетност, па и она некавалитетна носи
поруку. Она најкавалитенија у себи има уткане
пророчанске визије. Тешко се отети утиску да
је Иваново графитно срце осјетило сеизмичка
подрхтавања душе двије деценије прије вели-

ке људске трагедије коју је донио грађански рат у Босни. Не слутећи какву поруку преноси, он је својим цртежима пророковао паклене призоре и кошмарне слике које ће у блиској будућности протутњати тим крајевима. Ивово Побрђе постало је Фердијада на обронцима митског Парнаса, а он сам оваплоћење Сибиле, рођене из везе нимфе и морског чудовишта. Најчувеније гесло Делфа, сократовско „упознај себе самог“ кључ је који отвара тајне Кнежевићевих цртежа. Камо среће да је у вријеме настајања Ивових ликовних пророчанстава постојао видовити властодржац који би у пакленим призорима и пејзажима препознао поруку да ће царство у прах нестати, а људи доживјети велику несрећу која је већа и болнија што вријеме више пролази.

Спознати себе самог, ужасе које носимо у својој подсвијести како би кроз ту опскурну ка-

тарзу доживјели прочишћење, порука је ове умјетности. О њој је тешко писати јер има толико различитих слојева који се надопуњују, говоре сами за себе, заједно и појединачно, посебно и групно. Цртеж упија све у себе, усисава као црна рупа сваки дах. Свјетлост у њој не нестаје, већ се рађа са неким другим, мрачним сјајем садашњости. На врхунцу, слика постаје аутор, а аутор слика. Видимо га у сјенци колонада срушених полиса, тамним угловима стазе која води кроз аветињско растиње. Треба бити стрпљив и гледати жмурећи. Пустити да катранаста слуз стигне до чеоног режња мозга гдје су смјештени центри за онострано. Треба бити упоран и можда некад, цртеж Ивана Кнежевића засија у вама као супернова у далекој галаксији.

Жељко Комненовић

*„Zu sehr fürchte ich mich vor den toten Blättern,
Ich fürchte mich vor den Wiesen,
wenn der Tau sie Ich gehe um einzuschlafen;
falls du mich nicht erweckst,
das kalte Herz werde ich dir zu deiner Hüfte lassen“*

Federico García Lorca

PROPHETISCHE VISIONEN DER OPSKUREN SCHÖNHEIT

Иван Кнежевић überbingt seine Traumvisionen auf die Leinwand- psychische Zustände zwischen Leben und Tod, Dunkelheit und den ersten Andeutungen der Morgendämmerung. Die Spitze des Bleistifts spielt über die Fläche der „tabula rasa“ erleuchtet dadurch die Dunkelheit in der Seele der Menschen, doch das Augenblinzeln folgt den merkwürdigen Szene des Fegefeuers und der Hölle. Die dunklen Winkel blitzen für einen Moment, womit sie die gie seiner alpträumischen Schönheit enthüllen, und anschliessend verschwinden sie noch schneller wie eine Sternschnuppe aus der Fantasie des Autors und uns selbst. Der Betrachter wird zum Mitreisenden und Knežević zum Schöpfer der Welten und künstlerischen Ver-

gil, der uns durch die Kreise der ungeträumten Hölle führt. Die Magie der Zeichnungen von Knežević liegt daran, dass er die Manieren von Albrecht Dürer und Hieronimus Bosch verbindet und eine ganz neue Welt schuf, in die er Kopf voran hereinfällt, wie in einen verzeuberten spiegel aus einem Märchen erstellt aus Grauen und Schönheit.

In den achtziger Jahren in Bosnien und Herzegowina, in Schatulatieu von Knežević, während die damalige Welt den Köder der Konsumgesellschaft geschluckt hat, und die Maler vor allem den Turmbau von Babel dem sozialen Realismus gebaut haben, entstand die urwüchsige Kunst, die in die Geheimnisse des Jenseits eindringt. Warum hat sich ein Kunstlehrer im geographischen und geistigen Zent-

rum des sozialistischen föderativen Jugoslawiens in die Geisterwelt geflüchtet? Die Formel: historischer Moment + Beschäftigung + Ort der Schöpfung + Lebensweg gibt offensichtlich keine Antwort auf diese Frage. Persönliche Bekanntschaft mit Ivan Knežević erleichtert nicht den Weg zur Wahrnehmung, weil weder der scharfsinnige Geist noch der beste Freund in ihm solche Vorstellung der Wirklichkeit entdecken kann.

Wenn sich ein aufmerksamer Beobachter in die Welt der magischen Zeichnungen vertieft, sieht er wie die Spitze des Autorsbleistifts an der Oberfläche gleitet, dabei enthüllt er die Landschaften und die Szenen, woran unsere Augen nicht gewöhnt sind. Analytische Betrachtung der Werke kann nicht helfen, sondern spielt Verstecken, das ans Tageslicht verdrängte geistige Inhalte bringt. Magie entsteht im Augenblick, wenn am schreienden weißen Papier Knežević die Bleistiftspitze anlehnt und sie darauf zu tanzen anfängt. Die Pupillen des Autors werden größer, der Atem wird schneller, denn ohne sein Wissen und Willen aus scheinbar sinnlosem grafischem Spinnennetz fängt an, eine bis dahin ungesehene Welt zu gestalten. Die Welt, die er sich selbst nicht vorstellen konnte, die Welt, die mit den Worten nicht zu beschreiben ist, sondern nur durch die Träume und Einbildungskraft. Diese höllischen Szenen schillern, tropfen von oben nach unten auf dem Papier. Graphit verwandelt in teerartigen Schleim und fließt aus dem Bild an der Wand herunter, dringen in den Boden ein, das Mondscheinlicht wandelt es in die dunkle Materie, die dem schlafenden Beobachter durch die Nase ins Unterbewusstsein begleitet. Dort bleibt es lange, drängend, bohrend und summend wie Motte in den Holzbalken.

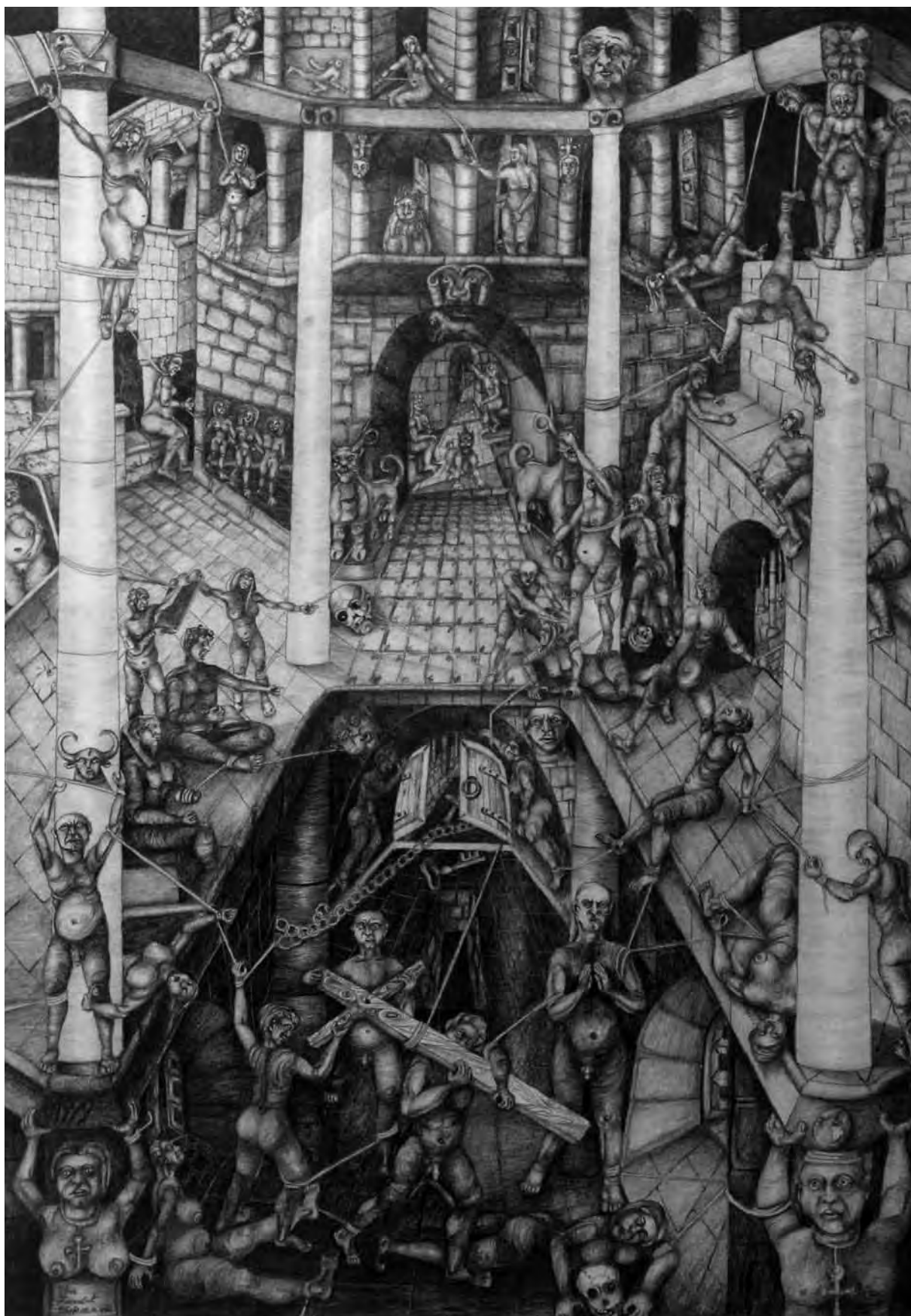
Diabolische Landschaften, Darstellung des mehrfachen Golgota und Kreuzigung des Menschen und der Frau an den Ruinen der in sich selbst stürzenden Städte, die verschwindenden Welten, Skelette der nur in Fieberwahn und Geistesverwirrung existierenden Ungeheuer, Szenen der obskuren Strafe wegen der künftigen Sünden bilden die Inszenierung dieses imaginären Theaters der Schatten. Wenn der Bootsfahrer ans Ufer anlegt, um uns über den Fluß Styx zu fahren, geben wir ihm zwei Goldmünzen aus

den Augen und Ivans Botschaft dem Heer der Unterwelt. Wehe dem, der dann kein sauberes Herz hat, das diese Botschaften verstanden hat.

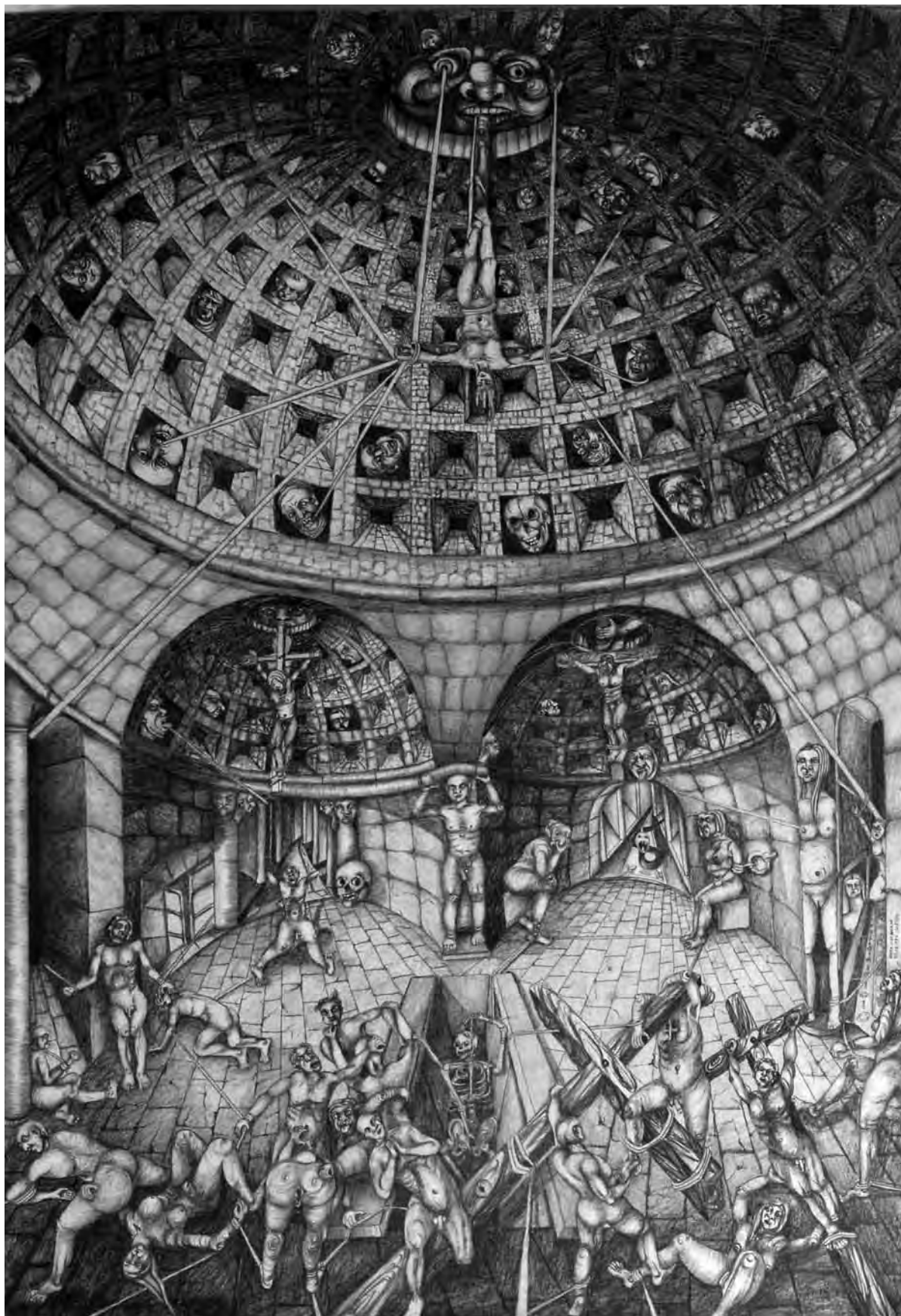
Jede Kunst, sogar die nicht von der Qualität geprägt ist, vermittelt eine Botschaft. Die von der höchsten Qualität hat eingeflochtene prophetische Visionen. Es ist schwer, den Eindruck zu entkommen, dass die Graphitmine von Ivan seismisches Beben der Seele zwei Jahrhunderte vor der großen menschlichen Tragödie, die der Bürgerkrieg in Bosnien mit sich getragen hat, gespürt hat. Man konnte kaum ahnen, was für eine Botschaft er vermittelt, hat er mit seinen Zeichnungen höllische Szene und alpträumische Bilder prophezeit, die in der unmittelbaren Zukunft durch dieses Gebiet dröhnen wird. Pobrdje von Ivan ist Ferdiade an den Hängen von Parnassus entstanden, er selbst Verkörperung von Sybillen, geboren aus Beziehung von Nymphen und Seeungeheuern. Das berühmteste Motto von Delphi, sokratisch „Lerne dich selbst kennen“, war der Schlüssel, der die Geheimnisse von Knežević Zeichnungen aufschließt. Es wäre schön gewesen, wenn es in diesem Zeitraum der Entstehung von Ivans malerischen Prophezeiehungen einen hellseherischen Herrscher gegeben hätte, der in den höllischen Szenen und Landschaften die Nachricht erkennt, dass das Königreich in Asche verschwinden wird und die Leute eine große Katastrophe erleben werden.

Sich selber zu erkennen, das Entsetzen, das wir in unserem Unterbewusstsein tragen, um die opskure Katharsis eine Bereinigung zu erlangen, ist die Nachricht dieser Kunst. Es ist schwer, über sie zu schreiben, weil es so viele verschiedene Schichten gibt, die sich ergänzen, sprechen für sich selber, zusammen und einzeln, getrennt und in der Gruppe. Die Zeichnung saugt alles in sich herein, saugt jeden Atem wie ein schwarzes Loch. Das Licht verschwindet nicht in ihm, sondern wird mit einem anderen Glanz der Gegenwart geboren. An der Spitze wird das Bild zum Autor, und der Autor zum Bild. Wir sehen ihn in den Schatten der Kolonaden der zerstörten alten Städte, mit den finsternen Ecken des Pfades, der durch das gespenstige Gewächs führt. Man sollte geduldig sein und mit den geschlossenen Augen sehen. Der katranähnliche Schleim soll zum Frontalstirn gelangen, wo die Zentren des Jenseits liegen. Man sollte ausdauernd sein und vielleicht manchmal, wird die Zeichnung von Ivan Knežević in ihnen anfangen zu leuchten, wie die Supernova in einer entfernten Galaxie.

Željko Komnenović

Архитектура, душа и тијело (50x71cm)
Architektur, Seele und Körper (50x71cm)

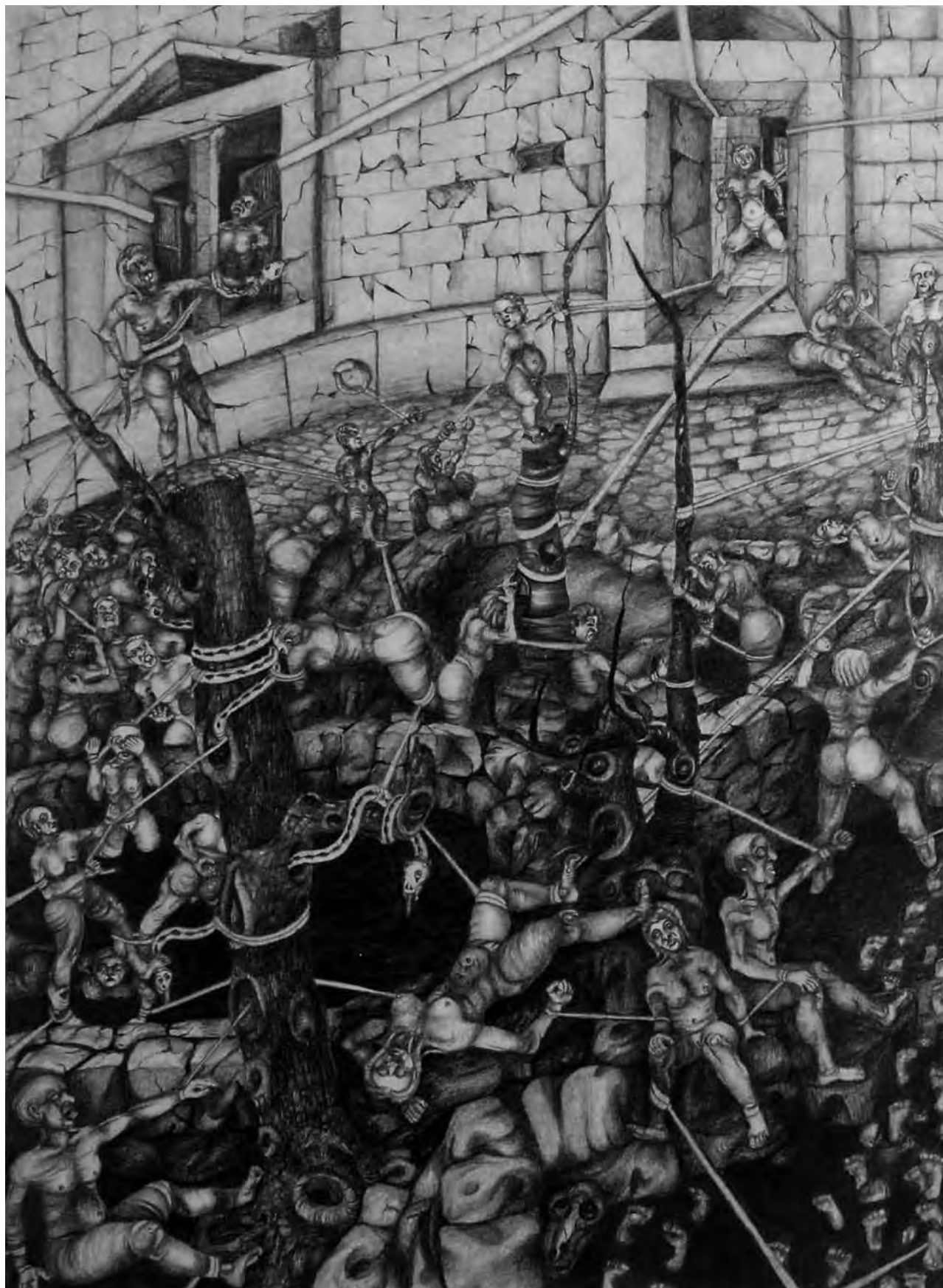

Казна и покајање (50x71cm)
Strafe und Reue (50x71cm)

Апокалипса (71x50cm)
Apokalypse (71x50cm)

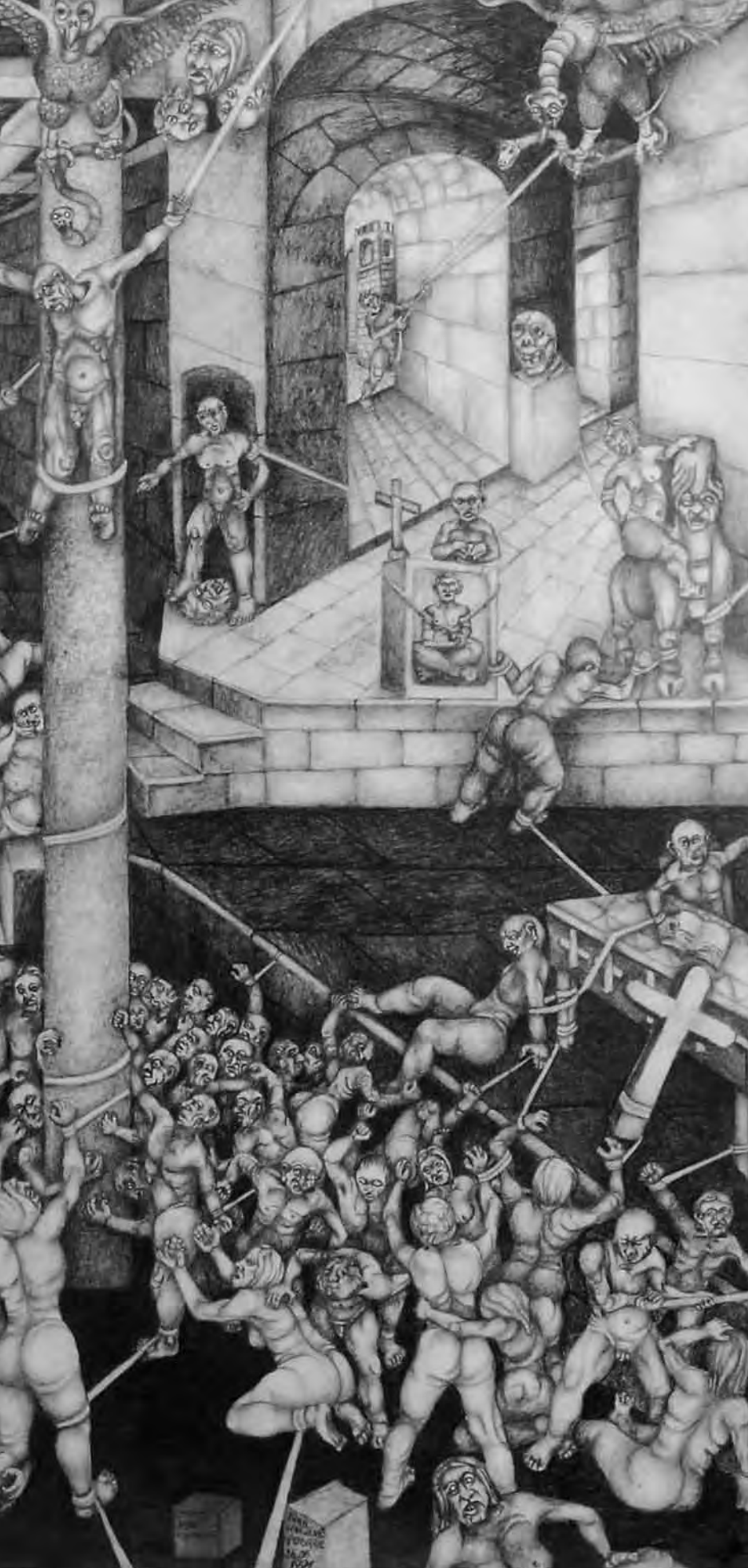

Арена (71x50cm)
Arena (71x50cm)

Молба за спас душе (71x50cm)
Bitte um die Rettung der Seele (71x50cm)

Тражење пута (71x50cm)
Suche nach dem Weg (71x50cm)

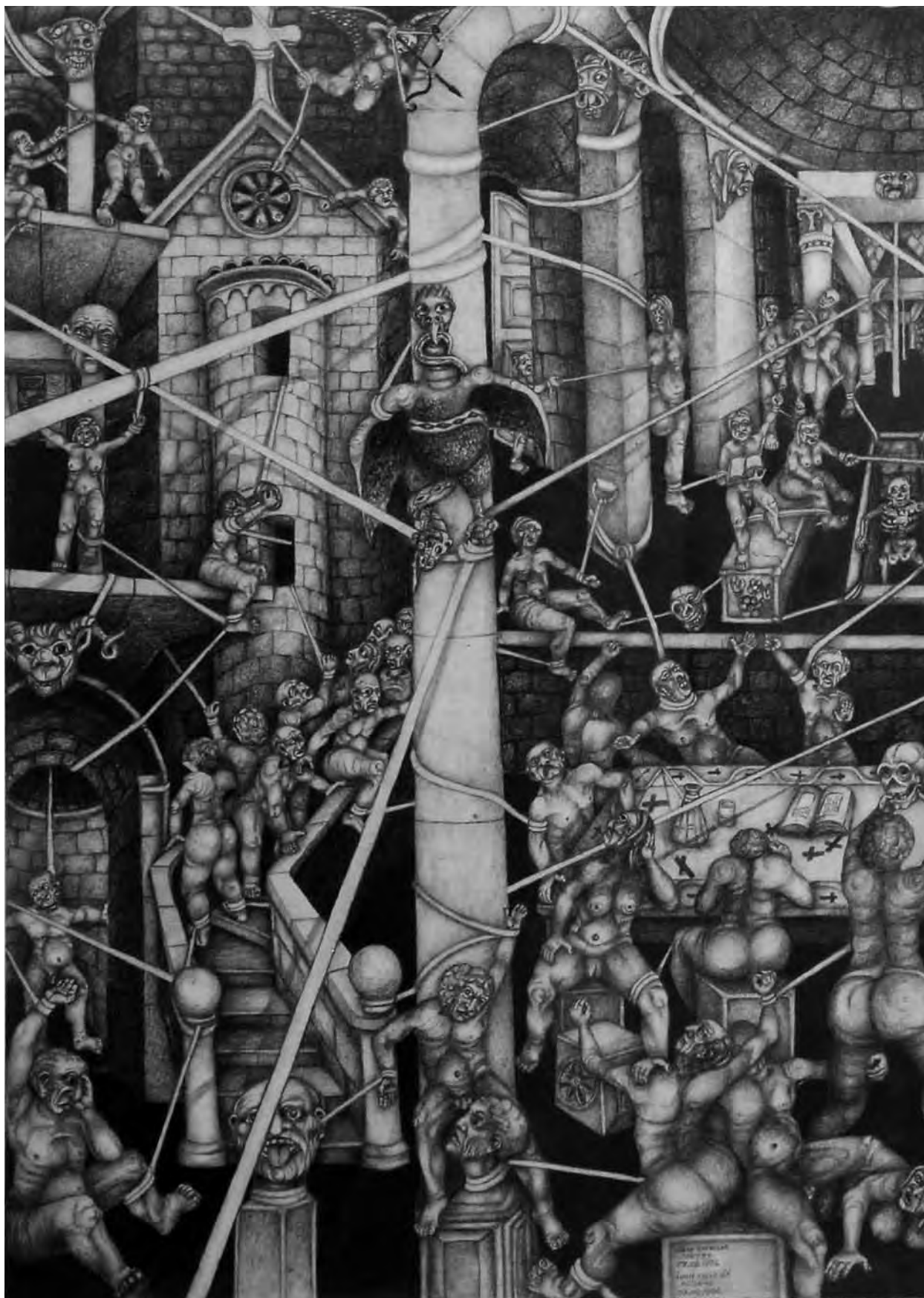
Бал вјештица (71x50cm)
Hexentanzfest (71x50cm)

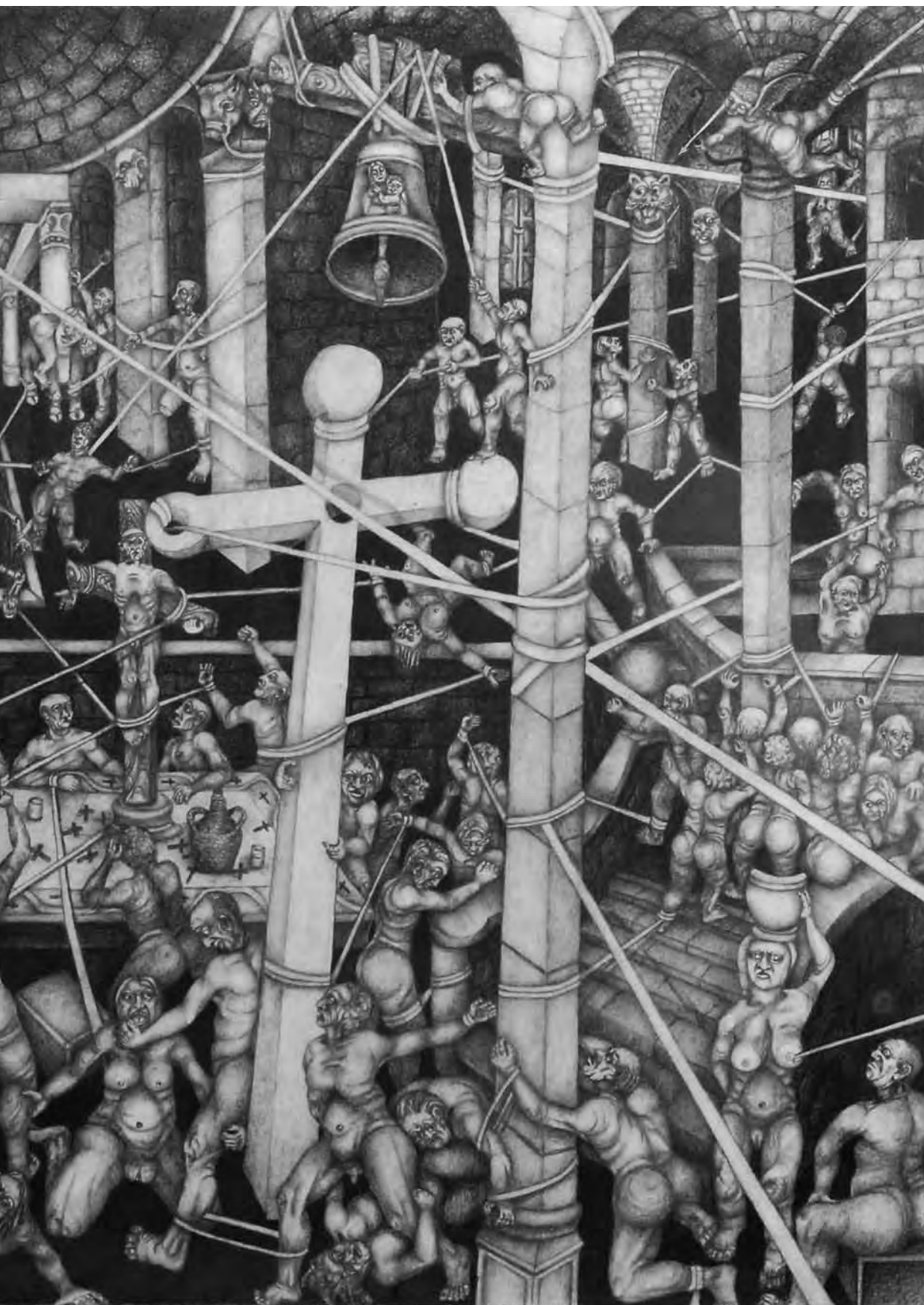
Бина (71x50cm)
Bühne (71x50cm)

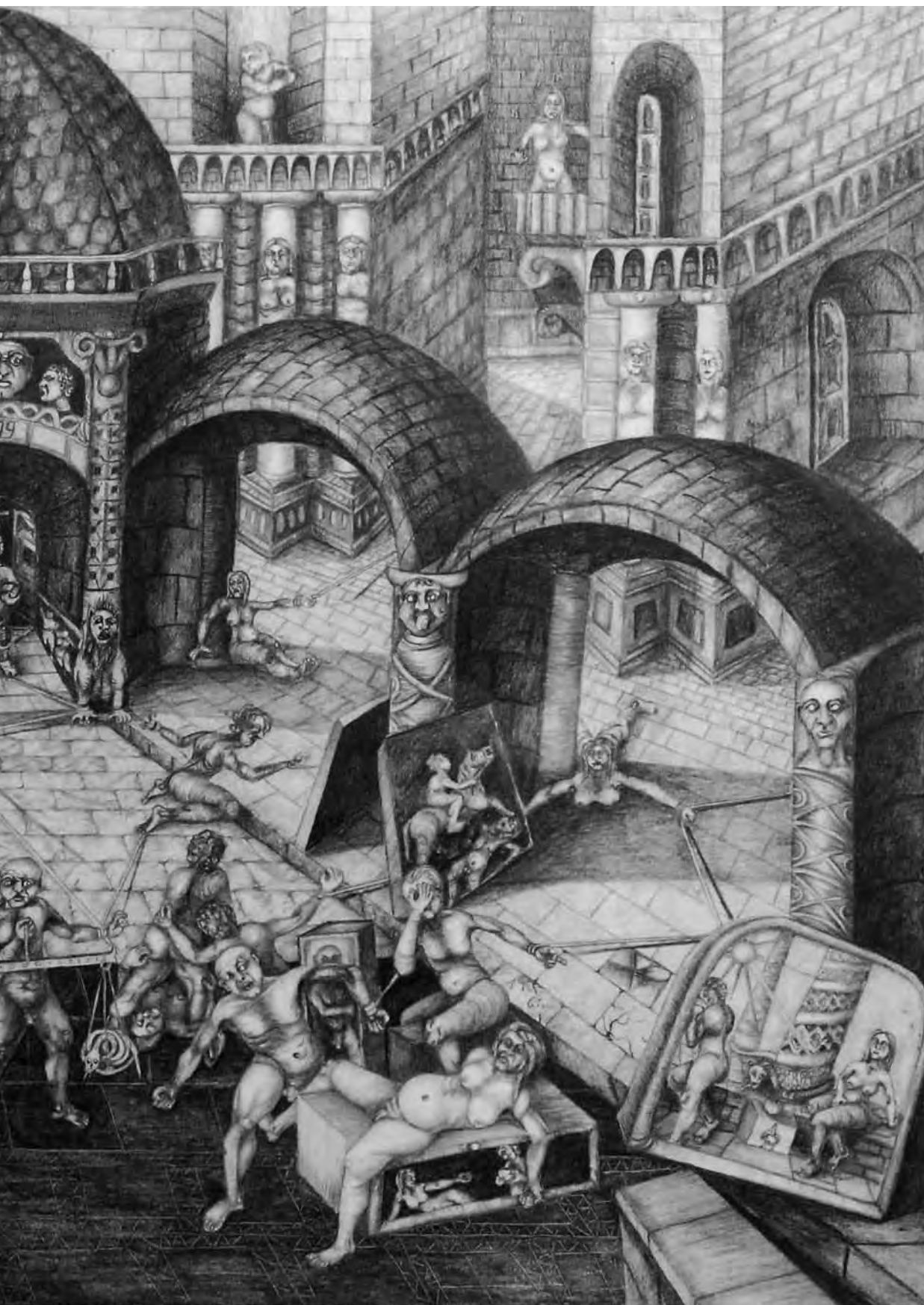
Дан одлуке (71x50cm)

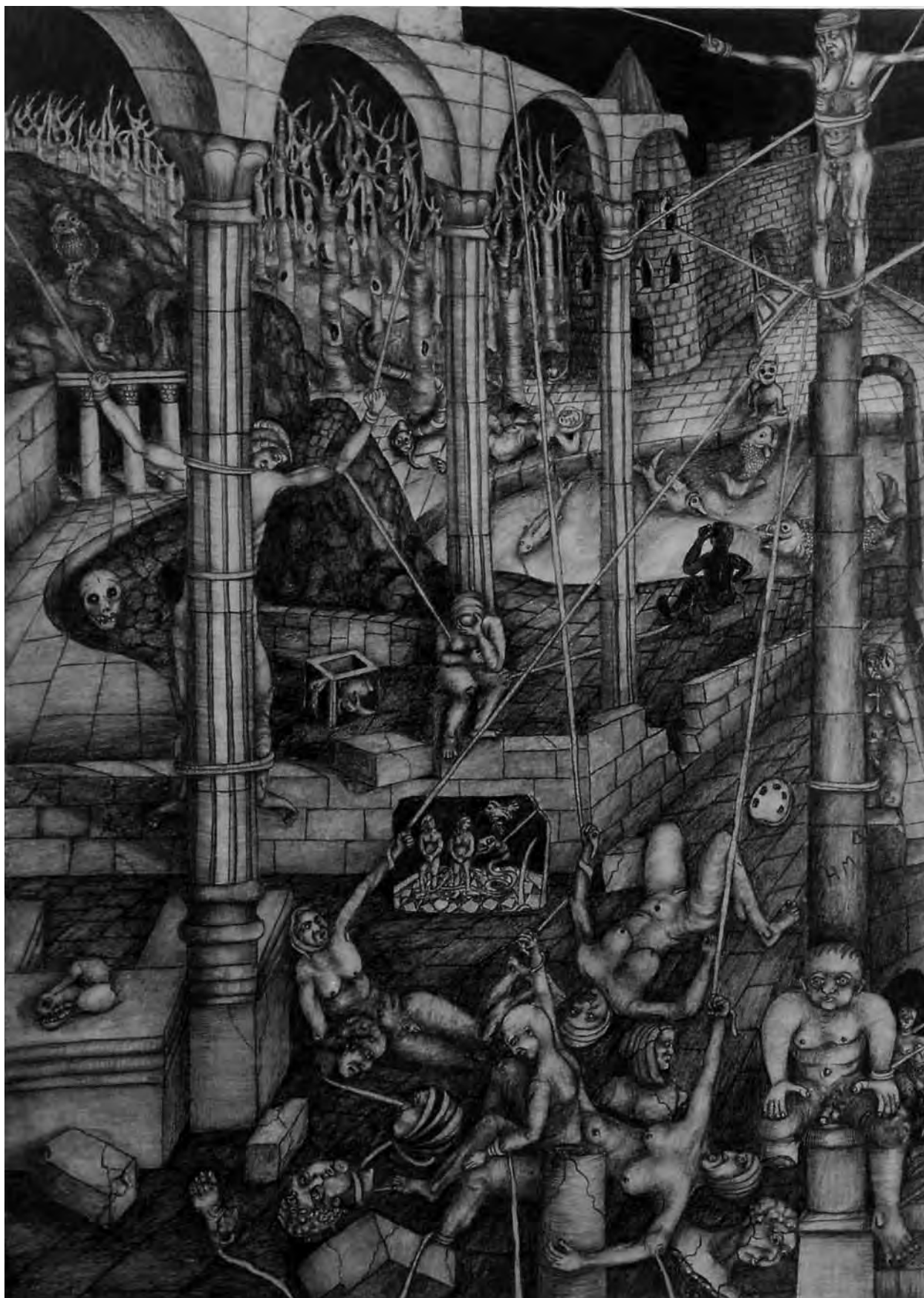
Tag der Entscheidung (71x50cm)

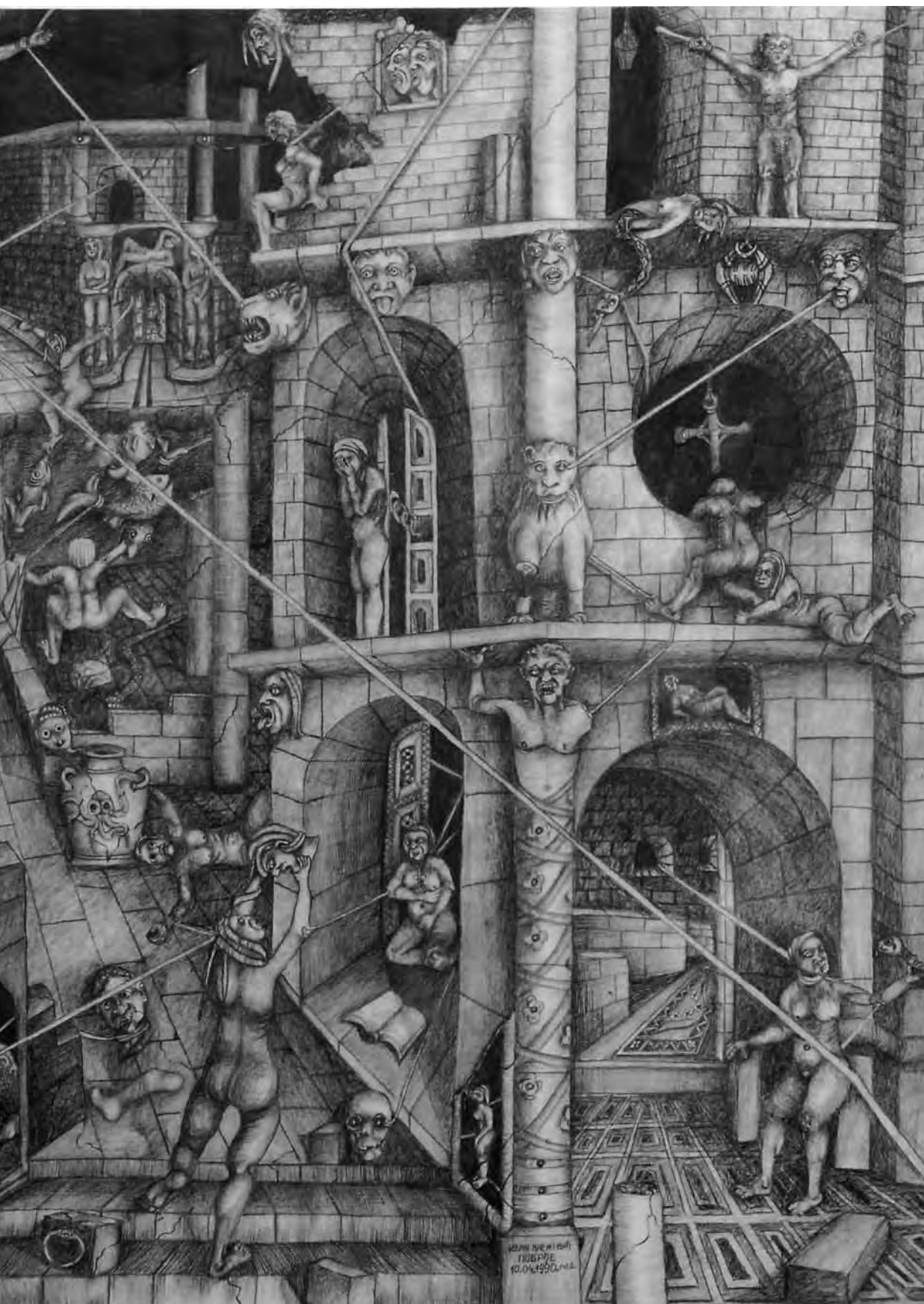

Душевна вага (71x50cm)
Geistige Waage (71x50cm)

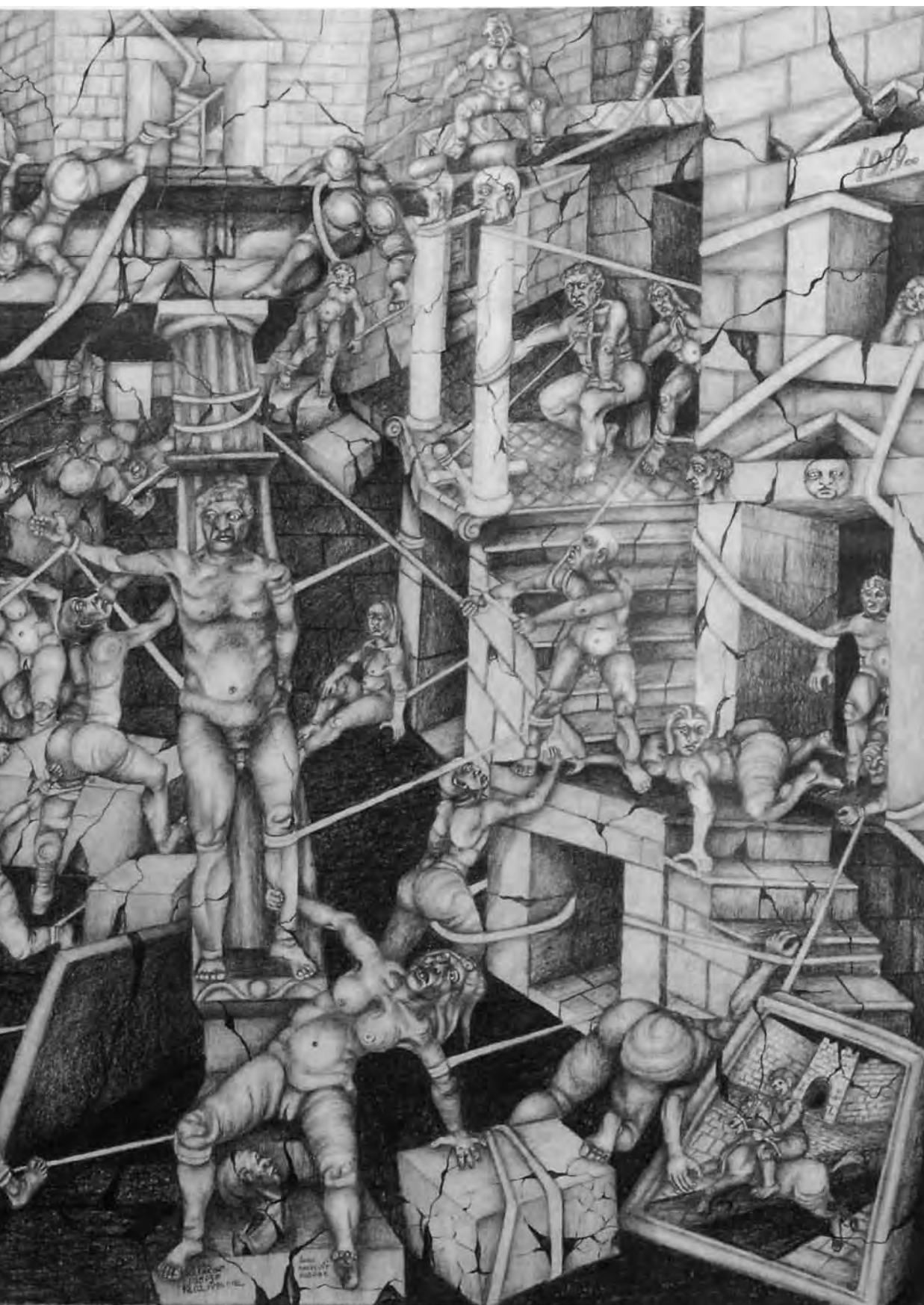

Живот (71x50cm)
Leben (71x50cm)

Земљотрес у паклу (71x50cm)
Erdbeben in der Hölle (71x50cm)

Змијски град (71x50cm)
Schlangenstadt (71x50cm)

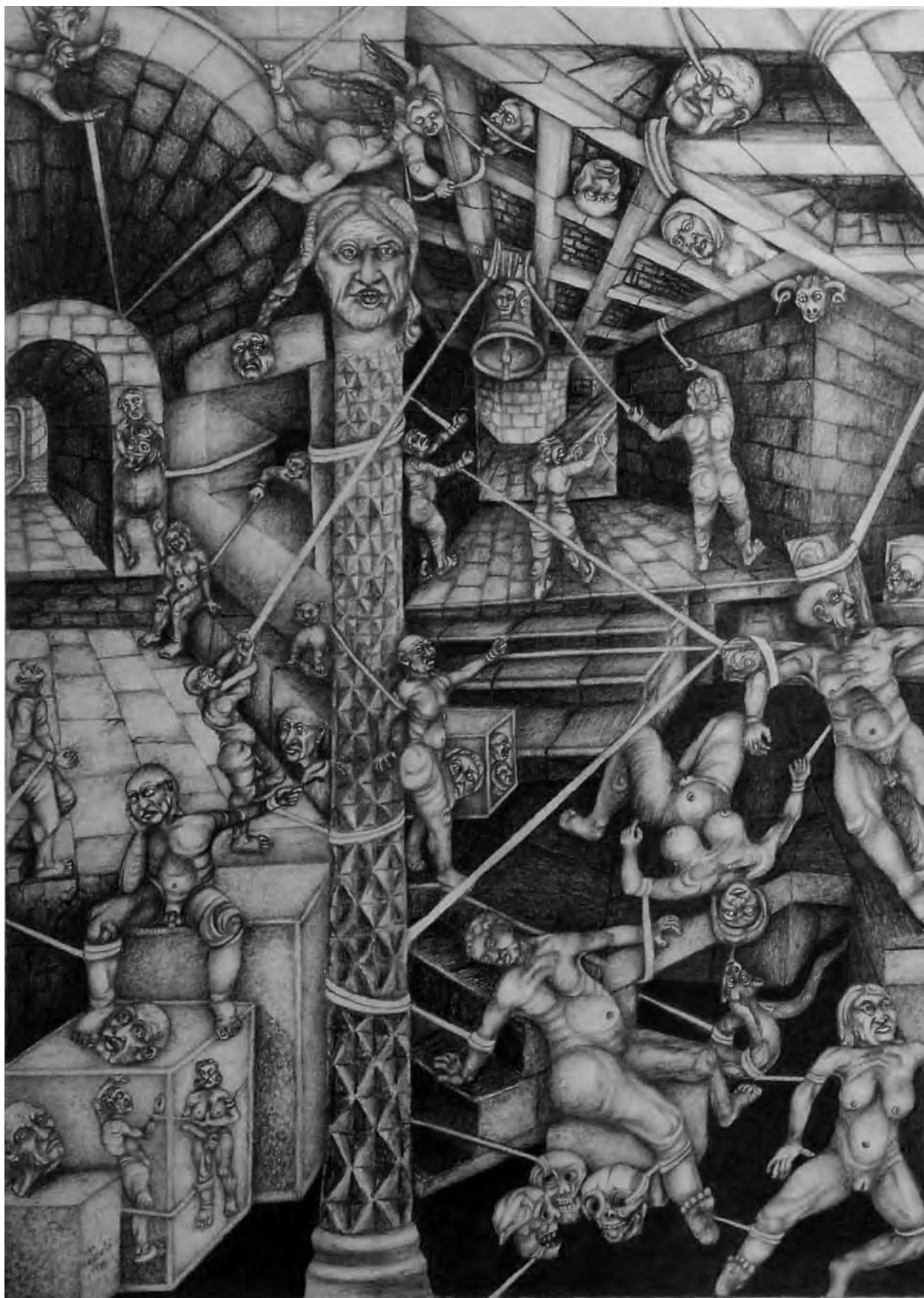
Изрицање пресуде (71x50cm)
Verhängung des Urteils (71x50cm)

Преображење (71x50cm)
Verwandlung (71x50cm)

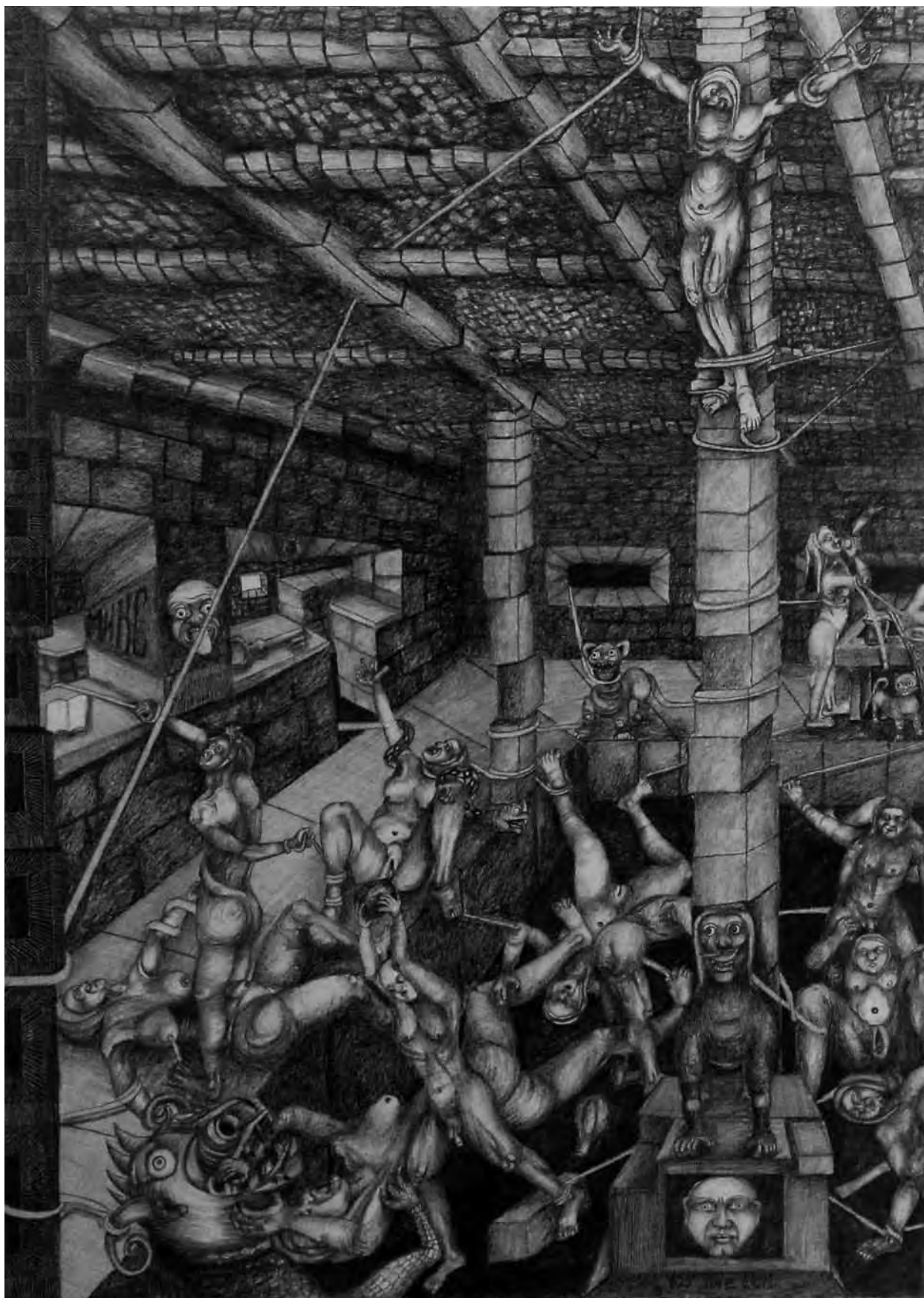
Предворје пакла (71x50cm)
Vorsaal der Hölle (71x50cm)

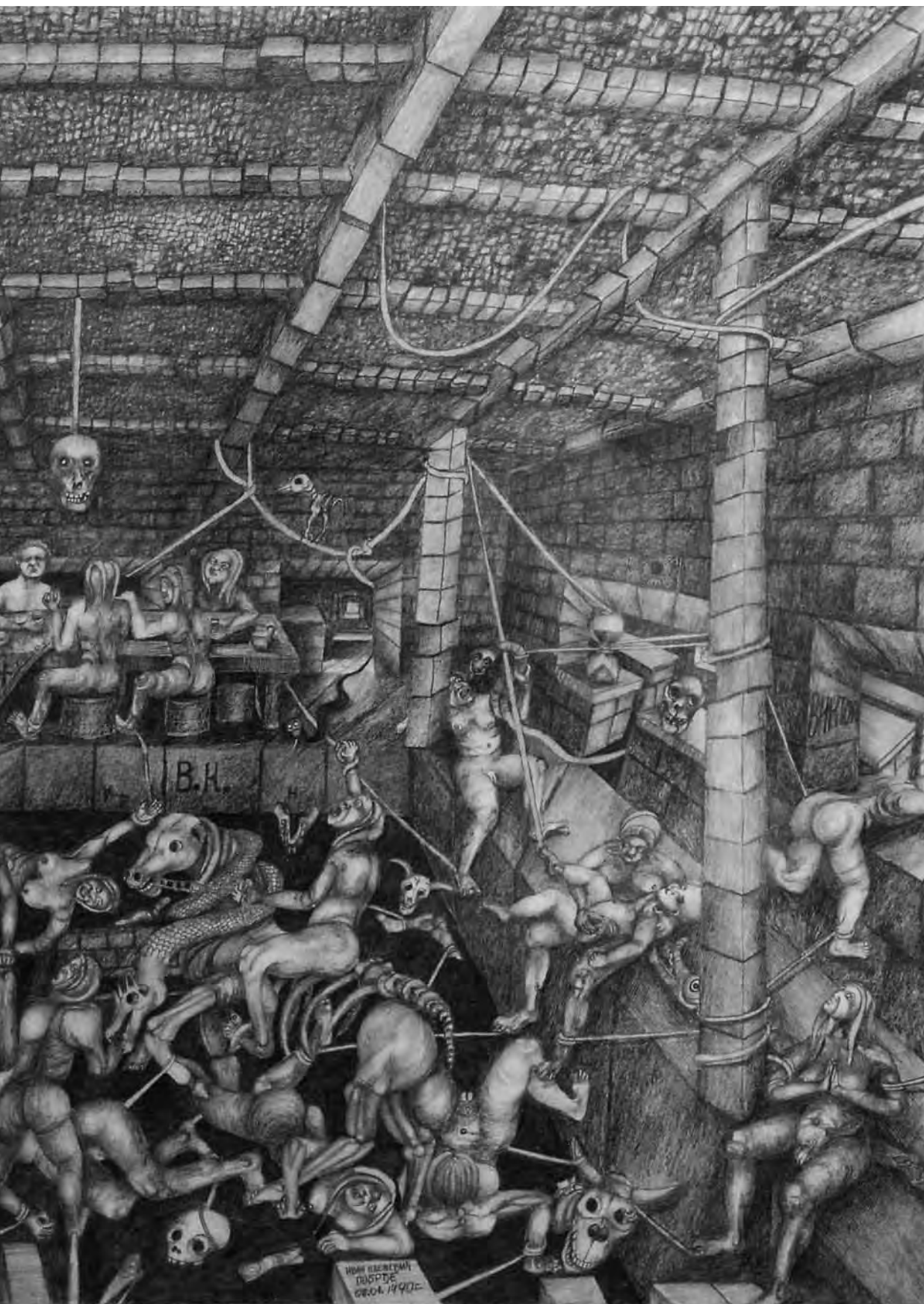

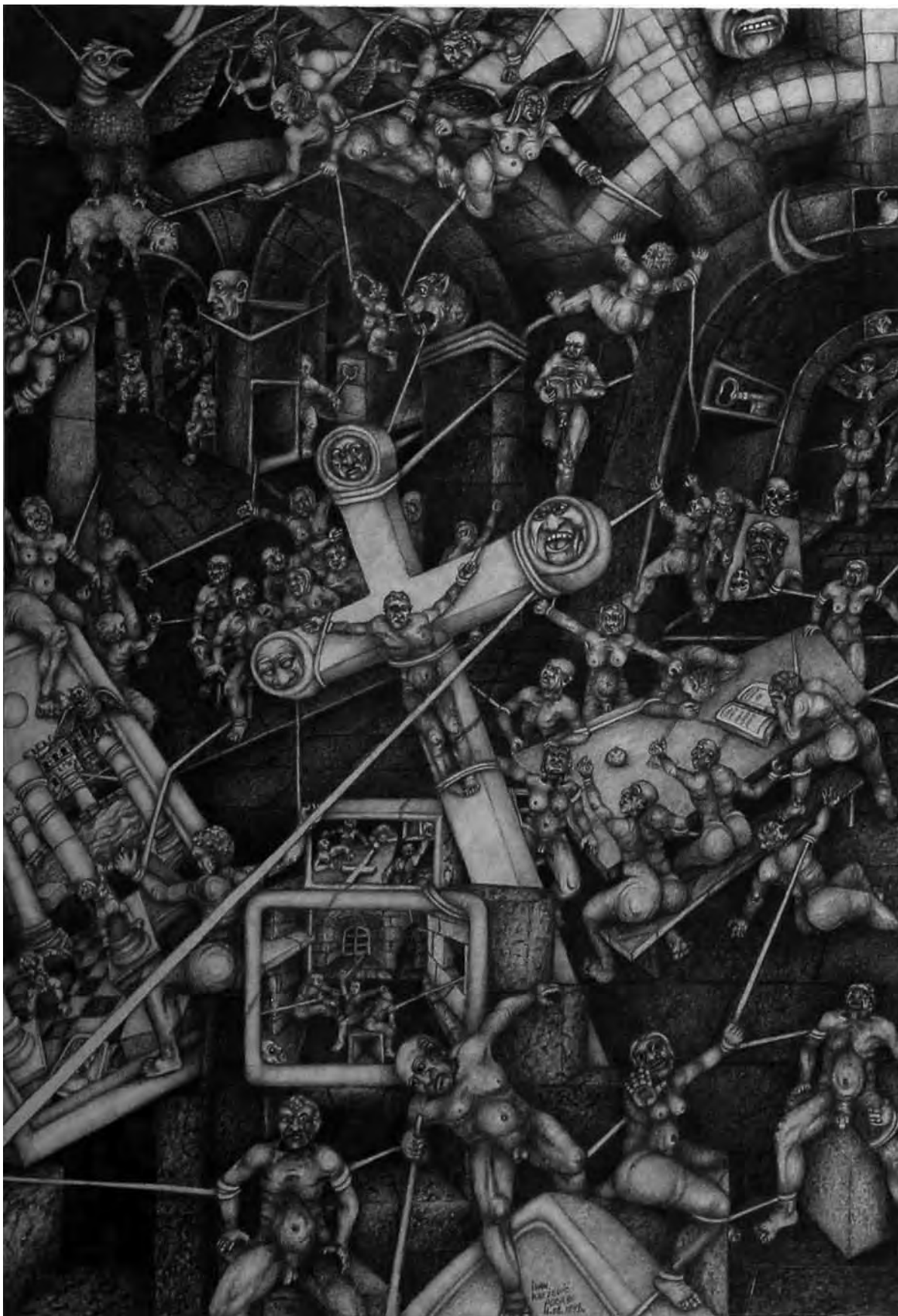
Сан (71x50cm)
Траум (71x50cm)

Суд у паклу (71x50cm)
Gericht in der Hölle (71x50cm)

Чекање потоп (71x50cm)
Warten auf die Sintflut (71x50cm)

ОЛОВКОМ, УПРКОС БЕСМИСЛУ

У цртежима Ивана Кнежевића сусрећемо ону свакодневну човјекову прими-сао - суочење са истином да испод сваке лепршаве кулисе мора бити нека чврста конструкција, неки тешком муком саграђени костур суштине. И ту престаје шала, игра свјетлости, а почиње мрачна шума симбола у коју се ступа са зебњом и нелагодом. Све маслине које Кнежевић црта одражавају ту свакодневну муку да се чврсто држи „жилама за камен“ јер су вјетрови јаки а треба да се буде попут разапете, стојеће мреже. Кроз пејзаже родног Побрђа, црта Кнежевић сигурном руком све оно што му је добро познато – тежобу живота у безводном крају и тврдоглавост да се сачува љепота која се налази у наличју сваке муке.

Ваља се осврнути и на онај дио опуса Ивана Кнежевића, који је очигледно инспирисан ужасима свакодневице. То су призори пандемонијума у којима царује зло, са гротескним призорима распећа око којих се сво зло и сакупило. У цртежима тих призора наилазимо на исту ону посвећеност детаљу и прецизност на коју смо код овог сликара научени, а када те исте цртеже ослика у боји, са радошћу осјећамо и ауторов устук од теме. Видимо стид човјека пред оним што је обасјано, а ваљало би да је увијек остало у тами.

Кад црта Иван Кнежевић је прије свега стваралац који свијету што се растаче одлучно жели

да сачува облик, да сам буде смисао у бесмислу. Данас када је тишина и осама привилегија ријетких, када се сви жале на недостатак времена, а опет га крвнички убијају бесмисленим тековинама цивилизације, умјетник нас постиђује дјелом, које је доказ оживљеног времена, утрошеног на грађење смисла. Стрпљење, осама и рад уграђени су у Кнежевићев цртеж, као темељ, над којим машта може да се поиграва, кривећи очекиване облике, шалећи се са оним који гледа. На његовим цртежима утјешити се посматрачево око, јасно распознајући класичне појмове лијепог и ружног. У најљепшем хуманистичком, класичном смислу, поглед клизи преко цртежа који тече из руке што ствара, прави, стиче, нарочито у цртежима камењара и маслињака. То је иста она рука коју лако можемо замислити да придиже пали камен са разрушене међе или уклања суву грану да биљци не пије живот - рука која уређује и помаже природи да буде најбоља верзија себе. Многи међу данашњим посматрачима ових цртежа заборавили су или никад нису ни знали како се држи оловка, иако умију да притисну милион бесмислених дугмића. Они стоје као неки модерни дивљаци, удивљени пред филигранским бравама Кнежевићеве оловке, која плеше чипку грана и облутака. Зар то није тријумф умјетности над тужним и ружним лицем нашег вијека?

Весна Барбић

MIT DEM STIFT TROTZ DEM ABSURD

In den Zeichnungen von Ivan Knezevic begegnen wir dem Alltagsgedanken der Menschen - Konfrontation mit der Wahrheit, dass sich unter jeder luftigen Kulisse eine feste Konstruktion befinden muss, ein mit schwerer Mühe aufgebautes Skelet der Essenz. Und da endet der Spass, das Spiel des Lichtes, und beginnt der finstere Wald der Symbole, in den man mit Angst und Unbehaglichkeit eintritt. Alle von Knežević gezeichneten Olivenbäume spiegeln diese alltägliche Qual da wieder, sich „mit den Wurzeln am Stein“ festzuhalten, weil die Winde stark sind, doch sie sollen wie ein gekreuzigtes stehendes Netz sein. Durch die Landschaften seines Heimatortes Pobjrdje zeichnet Knežević mit einer sicheren Hand alles, was ihm wohl bekannt ist - die Not des Lebens in einem wasserarmen Gebiet und die Hartnäckigkeit, die Schönheit aus der Schattenseite jeder Qual zu behalten.

Man sollte auch den Teil des künstlerischen Werks von Ivan Knežević berücksichtigen, der offensichtlich durch das Alltagsentsetzen inspiriert worden ist. Das sind die Szenen aus dem Pandämonium, in denen das Böse herrscht, mit grotesken Szenen der Kreuzigung, um die sich alles Böse sammelt. In den Zeichnungen dieser Szenen begegnen wir dem gleichen Engagement zum Detail und der Präzision, an welche wir bei diesem Künstler gewöhnt sind, doch wenn er die gleichen Zeichnungen in Farbe bemalt, empfinden wir eine Widerlegung von dem Thema. Wir sehen den Scham des Menschen, vor dem was beleuchtet ist, und es wäre besser, es sei immer in der Dunkelheit geblieben.

Wenn Ivan Knežević zeichnet, ist er vor allem ein Schöpfer, der der Welt, die sich auflöst, entscheidend versucht, die Gestalt

zu bewahren und zum Sinn in der Sinnlosigkeit zu werden. Heute, wenn die Stille und Einsamkeit das Privileg seltener Leute ist, wenn sich alle auf den Zeitmangel beschweren, obwohl ihn wieder mörderisch durch die sinnlosen Errungenschaften der Zivilisation umbringen, beschämt der Künstler uns mit seinem Werk, welches der Beweis einer zur Aufbau des Sinnes wiederbelebten Zeit ist. Geduld, Einsamkeit und Arbeit sind in den Zeichnungen von Knežević eingebaut, als Grundlage, über die sich die Fantasie spielen kann, und dabei die erwarteten Formen verzehrt, scherzend mit dem Beobachter. Auf seinen Zeichnungen wird das Auge des Betrachters getröstet, klar erkennend die klassischen Begriffe des Schönen und Hässlichen. Im schönsten humanistischen klassischen Sinn gleitet der Blick über die Zeichnung, die aus der Hand fließt, Hand, die schafft, erzeugt, erwirbt, insbesondere in den Zeichnungen von Steinhalden und Olivenhainen. Das ist die selbe Hand, die wir uns leicht vorstellen können, wie die gefallenen Steine des umgefallenen Steinmauerwerks hebt oder den vertrockneten Zweig beseitigt, damit er der Pflanze nicht das Leben raubt - die Hand, die die Natur pflegt und hilft zu ihrer besten Version zu werden. Viele der heutigen Beobachter dieser Zeichnungen haben vergessen oder haben niemals gewusst, wie man einen Bleistift hält, obwohl sie Millionen von sinnlosen Knöpfen drücken können. Sie stehen wie irgendwelche moderne Barbare, verblüfft vor dem filigranen Meisterwerk des Stiftes von Knežević, der eine Spitze von Ästen und Felsbrocken tanzen lässt. Ist das nicht ein Triumph der Kunst über das traurige und hässliche Gesicht unseres Zeitalters?

Vesna Barbić

Мудраци (150x100cm)
Weisen (150x100cm)

Донација (150x100cm)
Spende (150x100cm)

Живот II (150x100cm)
Leben II (150x100cm)

Плажа (150x100cm)
Strand (150x100cm)

Суд части I (150x100cm)
Ehrengericht I (150x100cm)

Суд части II (80x70cm)
Ehrengericht II (80x70cm)

У константним искушењима човјек не одолијева гријеху. Кнежевић је у бошовски застрашујућим композицијама адског свијета упозорава/опомиње, поручује да сви носимо свој крст судбине, о којој се ипак помало питамо.

In dauerhaften Versuchungen widersteht der Mensch nicht den Sünden. Knežević warnt/mahnt, lässt uns in Bosch' gleichen angsteinflößenden Kompositionen der unterirdischen Welt sagen, dass wir alle unser Kreuz des Schicksals mit uns tragen, über das wir uns trotzdem ein wenig fragen.

Ivan Knežević
Ivan Knežević

Иван Кнежевић рођен је у грбаљском селу Побрђе 1949. године. Педагошку Академију за вршио је у Никшићу 1972. године у класи проф. Николе Гвозденовића.

Животни позив водио га је до Сокоца, Купреса и Зенице, гдје је градио каријеру ликовног педагога. Излагао је на групним изложбама у Зеници. Прва значајнија самостална изложба била му је у Тивту, априла 1986. године. Учествовао је на мно гобројним самосталним и групним изложбама широм Црне Горе и Србије, а најзначајније су у Котору (галерија „Декатера“, Центар за културу), Тивту (Центар за културу), Херцег Новом (галерија „Катурић“), Београду (Дом омладине).

Ivan Knežević wurde in Pobrdje, einem Dorf in Grbalj, 1949 geboren. Pädagogische Hochschule hat er 1972 in der Klasse von Professor Nikola Gvozdenović in Nikšić beendet. Sein Beruf hat er in Sokolac, Kupres und Zenica ausgeübt, wo er als Kunstpädagoge tätig war. Er war an Gruppenausstellungen beteiligt. Erste bedeutende selbstständige Ausstellung war im April 1986 in Tivat. Er hatte zahlreiche selbstständige und Gruppenausstellungen in ganz Montenegro und Serbien. Die bedeutendsten waren in Kotor (Galerie „Dekatera“ Kultuezentrum), Tivat (Kulturzentrum), Herzeg Novi (Galerie „Katurić“), Belgrad (Dom omladine).

САДРЖАЈ / INHALT

СВЈЕТОВИ КОШМАРА НАЦРТАНИ РУКОМ ИВАНА КНЕЖЕВИЋА 5
ALPTRAUMWELT GEZEICHNET MIT DER HAND VON IVAN KNEŽEVIĆ 7

ПРОРОЧКЕ ВИЗИЈЕ ОПСКУРНЕ ЉЕПОТЕ 41
PROPHETISCHE VISIONEN DER OPSKUREN SCHÖNHEIT 42

ОЛОВКОМ, УПРКОС БЕСМИСЛУ 80
MIT DEM STIFT TROTZ DEM ABSURD 81

БИОГРАФИЈА 94
BIOGRAFIE 94

Витез пакла (35 x 45cm) 9
Höllenritter (35 x 45cm)

Пакао (33 x 44cm) 10
Hölle (44 x 33cm)

Царство (33 x 44cm) 11
Reich (33 x 44cm)

Камење (50 x 35cm) 12
Steine (50 x 35cm)

Низ Камење (39 x 26cm) 13
Die Steine herab (39 x 26cm)

Врх (50 x 35cm) 14
Gipfel (50 x 35cm)

Свједоци времена (49 x 34cm) 16
Zeugen des Zeitalters (34 x 49cm)

Локвице (39 x 26cm) 18
Pfützen (39 x 26cm)

Уз Камење (40 x 26cm) 20
Die Steine hinauf (40 x 26cm)

Уз Камење II (46 x 31cm) 22
Die Steine hinauf II (46 x 31cm)

Мјесечина (35 x 49cm) 24
Mondschein (35 x 49cm)

Тишина (35 x 50cm) 25
Stille (35 x 50cm)

Дједово шеталиште (35 x 50cm) 26
Opas Promenade (35 x 50cm)

Златне њиве (34 x 49cm) 27
Goldene Ackerfelder (49 x 34cm)

Искра живота (34 x 49cm) 28
Funken des Lebens (34 x 49cm)

Љепота пораза (34 x 49cm) 29
Schönheit der Niederlage (49 x 34cm)

Печати живота (35 x 50cm) 30
Siegel des Lebens (50 x 35cm)

Пут у вјечност (34 x 49cm) 31
Weg in die Ewigkeit (34 x 49cm)

Сан прије живота (35 x 49cm) 32
Traum vor dem Leben (49 x 35cm)

Сјеча записа (34 x 50cm) 33
Fällen des Gelübdebaums (34 x 50cm)

Смрт прије живота (35 x 49cm) 34
Tod vor dem Leben (49 x 35cm)

Сновиђење (34 x 49cm) 35
Traumvision (34 x 49cm)

Стаза пакла (33 x 44cm) 36
Höllenpfad (33 x 44cm)

Стаза уздаха (35 x 50cm) 37
Pfad der Seufzer (35 x 50cm)

Стражар (35 x 50cm) 38
Wächter (35 x 50cm)

Шеталиште (35 x 50cm) 39
Promenade (35 x 50cm)

Љубав (37 x 45cm) 40
Liebe (37 x 45cm)

Архитектура, душа и тијело (50 x 71cm) 44
Architektur, Seele und Körper (50 x 71cm)

Казна и покајање (50 x 71cm) 45
Strafe und Reue (50 x 71cm)

Апокалипса (71 x 50cm) 46
Apokalypse (71 x 50cm)

Арена (71 x 50cm) 48
Arena (71 x 50cm)

Молба за спас душе (71 x 50cm) 50
Bitte um die Rettung der Seele (71 x 50cm)

Тражење пута (71 x 50cm) 52
Suche nach dem Weg (71 x 50cm)

Бал вјештица (71 x 50cm) 54
He x entanzfest (71 x 50cm)

Бина (71 x 50cm) 56
Bühne (71 x 50cm)

Дан одлуке (71 x 50cm) 58
Tag der Entscheidung (71 x 50cm)

Душевна вага (71 x 50cm) 60
Geistige Waage (71 x 50cm)

Живот (71 x 50cm) 62
Leben (71 x 50cm)

Земљотрес у паклу (71 x 50cm) 64
Erdbeben in der Hölle (71 x 50cm)

Змијски град (71 x 50cm) 66
Schlangenstadt (71 x 50cm)

Изрицање пресуде (71 x 50cm) 68
Verhängung des Urteils (71 x 50cm)

Преображење (71 x 50cm) 70
Verwandlung (71 x 50cm)

Предворје пакла (71 x 50cm) 72
Vorsaal der Hölle (71 x 50cm)

Сан (71 x 50cm) 74
Traum (71 x 50cm)

Суд у паклу (71 x 50cm) 76
Gericht in der Hölle (71 x 50cm)

Чекање потопа (71 x 50cm) 78
Warten auf die Sintflut (71 x 50cm)

Мудраци (150 x 100cm) 82
Weisen (150 x 100cm)

Донација (150 x 100cm) 84
Spende (150 x 100cm)

Живот II (150 x 100cm) 86
Leben II (150 x 100cm)

Плажа (150 x 100cm) 88
Strand (150 x 100cm)

Суд части I (150 x 100cm) 90
Ehrengericht I (150 x 100cm)

Суд части II (80 x 70cm) 92
Ehrengericht II (80 x 70cm)

Иван Кнежевић / Ivan Knežević

Mob: +382 69 232 474

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-9093-8-3
COBISS.CG-ID 30984464

ISBN 978-9940-9093-8-3

9 789940 909383